

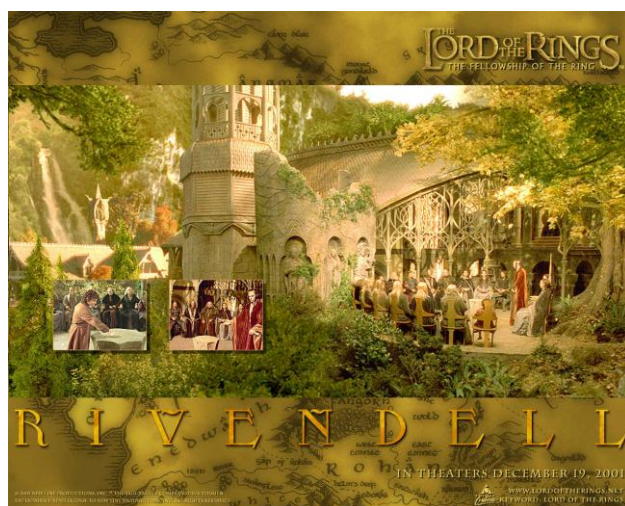
Серія “Виховує мистецтво”

Серих Л. В.

ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА: 9 КЛАС

ВІЗУАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО:

**архітектура, скульптура, живопис,
графіка, фотомистецтво:**

КІНО

УДК 37.016:75

ББК 74.268.51

С 33

Рекомендовано до видання вченою радою Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (протокол № 2 від 24 вересня 2010 р.).

Серія “*Виховує мистецтво*” започаткована з метою висвітлення творчих надбань учителів мистецьких дисциплін. Редактор серії – **Л.В.Серих**, к. п. наук, доцент кафедри теорії та методики виховання, методист образотворчого мистецтва Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Рецензенти:

Козровська В.М., член Національної Спілки майстрів народного мистецтва України, методист декоративно-прикладного мистецтва Сумського палацу дітей та юнацтва;

Гиря О.О., к. п. наук, доцент кафедри теорії та методики виховання Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

С 33

Серих Л.В. Художня культура України: 9 клас. Візуальне мистецтво: архітектура, скульптура, живопис, графіка. Кіно: навчально-методичний посібник / Лариса Серих. – Суми : РВВ СОІППО, 2010. – 84 с.

У навчально-методичному посібнику поданий теоретичний мистецтвознавчий матеріал для вивчення предмету «Художня культура» в 9 класі загальноосвітнього навчального закладу, державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів. Розміщений матеріал видів мистецтва, з візуального мистецтва: графіки, архітектури, живопису, скульптури, комп'ютерної графіки, фотомистецтва.

Окремим блоком подане кіномистецтво, розроблений урок з кіномистецтва. Дана характеристика "художнього образу" мистецтва, функцій мистецтва.

Посібник буде корисним для вчителів художньої культури, образотворчого мистецтва, вчителів предметів художньо-естетичного профілю, організаторів методичної роботи у школі, місті, студентів мистецьких факультетів, викладачів художньої культури, історії мистецтв у школах різного типу.

Розглянуто на засіданні кафедри теорії та методики виховання протокол № 12 від 31. 08. 10.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ВІЗУАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО В ДЕРЖАВНІЙ ПРОГРАМІ	5
ДЕРЖАВНІ ВИМОГИ ДО РІВНЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ	6
СУТНІСТЬ, ПОХОДЖЕННЯ, ФУНКЦІЇ, ХУДОЖНІЙ ОБРАЗ, СИМВОЛІЗМ, ЗНАКОВІСТЬ МИСТЕЦТВА	7
ВИДИ МИСТЕЦТВА, ЯКІШНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДІВ МИСТЕЦТВ 12	
ВЗАЄМОДІЯ ВИДІВ МИСТЕЦТВ	16
АРХІТЕКТУРА. ВИДИ, ХУДОЖНІ ЗАСОБИ	16
СКУЛЬПТУРА	21
ГРАФІКА, ВИДИ ГРАФІКИ	23
ЖИВОПИС. ХУДОЖНІ ЗАСОБИ. ОСНОВИ КОЛЬОРОЗНАВСТВА	29
ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВЕ МИСТЕЦТВО	34
ХУДОЖНЯ ФОТОГРАФІЯ	48
КОМП'ЮТЕРНА ГРАФІКА	50
КІНОМИСТЕЦТВО (УРОК №1)	51
ЖАНРОВА ПАЛІТРА КІНО	57
ДОДАТКОВІ ЖАНРИ	59
МОЛОДІЖНА СУБКУЛЬТУРА – НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ	66
ПІСЛЯМОВА	80
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	81

ПЕРЕДМОВА

Шановні колеги, учні, батьки, всі – хто не байдужий до художньої культури – вивчайте її із задоволенням!

Посібник, який ви тримаєте в руках, розкриває шляхи розвитку складної і різноманітної світової культури. Ви отримаєте уявлення про безперервність культурного розвитку, про його закономірності і вплив формування цивілізованого суспільства на людську особистість, усвідомите місце української культури у світовому культурному просторі.

Сьогодні Ви зможете долучитись до світової художньої культури. Цей курс новий у загальноосвітніх навчальних закладах, але дуже цікавий і його, за бажання, можна опанувати на високому мистецтвознавчому рівні.

Хочемо, щоб ви не тільки збагатили свої знання, але й стали приємно враженими від побаченого і почутого.

Зичимо Вам успіхів! А тепер – вперед – у дорогу!

Цей посібник укладений відповідно до нової програми з "Художньої культури", 9 клас, використані матеріали посібників та підручників з мистецтва, які вказані в рекомендованій літературі в кінці посібника.

Нехтувати законами культури, їх штучна або насильницька перервність призводять до знищення не лише окремої особистості, а й до кризових явищ суспільства в цілому.

Цей посібник допоможе засвоїти етапи розвитку світової культури, вивчити діяльність видатних діячів світової та вітчизняної культури, аналізувати культурні явища, розрізняти твори мистецтв за епохами, стилями, відрізняти справжній витвір культури від усіляких підробок "маскульту" тощо.

У тексті багато ілюстрацій, які допоможуть Вам зрозуміти й осягнути велич досягнень людства у сфері культури.

ВІЗУАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО В ДЕРЖАВНІЙ ПРОГРАМІ

ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА

9 клас

(35 год. (1 год. на тиждень), з них 4 год. – резервний час)

РОЗДІЛ I. МИСТЕЦТВО В ПРОСТОРИ КУЛЬТУРИ (14 год.)

ТЕМА 1. ВИДИ І МОВА МИСТЕЦТВ (1 ГОД.)

Види мистецтва та специфіка їх художньо-образної мови. Просторові, часові та просторово-часові (синтетичні) види мистецтв. Взаємодія і синтез мистецтв. Поняття “образ”, “символ”, “знак” у мистецтві та культурі. Світ людини й образ світу у мистецьких шедеврах. Мистецтво – ядро художньої культури. Художній текст і його інтерпретація.

Орієнтовні практичні завдання: Створити плакат або кросворд “Види мистецтва” (робота в групах).

ТЕМА 2. ВІЗУАЛЬНІ МИСТЕЦТВА (4 ГОД.)

Архітектура. Види, художні засоби.

Скульптура. Об’ємно-просторова пластична мова (кругла скульптура, рельєф).

Графіка. Художні засоби (лінія, пляма, контур). Види: оригінальна, тиражна, промислова.

Живопис. Художні засоби. Основи кольорознавства. Види: монументальний, станковий. Жанри: пейзаж (сільський, архітектурний, марина), портрет, натюрморт; анімалістичний, історичний, міфологічний, біблійний, батальний, побутовий.

Декоративно-ужиткове мистецтво. Різновиди: вишивка, ткацтво, килимарство, гончарство, іграшка, художня обробка металу, дерева, шкіри, вироби з бісеру. Український костюм. Костюми народів світу.

Художня фотографія.

Комп’ютерна графіка. Художні можливості та застосування в культурі.

Орієнтовні практичні завдання: Замальовки фрагментів архітектурних споруд різних епох.

Створення скульптури малих форм (ліплення, паперопластика,) або зразка народної іграшки (з костюмом, прикрасами).

Виконання графічних та живописних робіт у різних жанрах (індивідуальна робота) або декоративної композиції – панно для шкільного інтер'єру (колективна робота).

ДЕРЖАВНІ ВИМОГИ ДО РІВНЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ

Учень називає:

– найвидатніших митців світу та їхні твори,

наводить приклади:

– відомих музеїв і галерей світу,

– взаємодії та синтезу мистецтв,

розпізнає:

– види і жанри мистецтва,

характеризує:

– художньо-образний зміст творів різних видів мистецтва;

– основні художньо-мовні засоби різних видів мистецтва (візуального, музичного, хореографічного, театрального, екранних),

описує:

– засоби художньо-образного відображення духовного світу людини в мистецьких шедеврах;

пояснює:

– роль різних видів мистецтва у житті, розвитку суспільства,

– сенс понять “художня картина світу”, “поліхудожній образ світу”,

формулює:

– власні враження, отримані під час спілкування з мистецтвом,

обґрунтовує:

– оцінні судження щодо мистецьких творів різних видів і жанрів,

порівнює:

– художні засоби візуального, музичного, хореографічного, театрального мистецтва, кіномистецтва,

класифікує:

– види і жанри мистецтва,

аналізує:

– художні твори за змістом та мовними засобами,

оцінює:

– значущість різновидів мистецтва для сучасної людини,

аргументує судження:

– щодо ролі мистецтва у власному житті,

– щодо сучасних напрямів масового мистецтва,

спостерігає:

– за особливостями створення художнього образу в різних видах мистецтва,

використовує:

– спеціальну мистецьку термінологію,

– набуті знання у процесі художньо-творчої самореалізації,

показує на карті:

– пам'ятні місця рідного краю, пов'язані з розвитком мистецтва і культури,

уміє:

– толерантно вести дискусію з питань мистецтва (візуального, музичного, хореографічного, театрального, кіномистецтва);

– знаходити інформацію для збагачення знань із різних видів мистецтва, для художньо-творчої самореалізації, самоосвіти.

СУТНІСТЬ, ПОХОДЖЕННЯ, ФУНКЦІЇ, ХУДОЖНІЙ ОБРАЗ, СИМВОЛІЗМ, ЗНАКОВІСТЬ МИСТЕЦТВА

Слово "мистецтво" спочатку позначало будь-яку майстерність більш високого й особливого сорту ("мистецтво мислення", "мистецтво ведення війни" тощо). У загальноприйнятому розумінні воно позначає естетичну майстерність, створення творів мистецтва, які відрізняються, з одного боку, від створінь природи, з іншого боку – від здобутків науки, ремесел, техніки. Причому границі між цими сферами людської діяльності дуже нечіткі, тому що в створення найбільших досягнень вимагає участі засобів виразності мистецтва.

Реальні й щирі джерела мистецтва, тобто художньої творчості, виражаються в різних проявах: *фантазії* (романтизм), різноманітному прагненні до *змінювання* (Шиллер), прагненні до *наслідування* (Аристотель, сучасний натуралізм), прагненні до *символічного зображення* (німецький ідеалізм, експресіонізм) й багато в чому іншому.

Це образні визначення мистецтва. Філософія ж дає наступне визначення. **"Мистецтво"** – це особлива форма суспільної свідомості й духовної діяльності, специфіка якої виражається у відображенні дійсності за допомогою художніх образів. У практичній діяльності в людей складаються й розвиваються естетичні уявлення, в яких явища життя відбиваються як прекрасні й потворні, трагічні й комічні, тобто естетичні. У процесі художньої творчості естетичні уявлення художників закріплюються, "опредметнюються"

різними матеріальними засобами (фарбами, звуками, словами тощо) й з'являються як твори мистецтва.

Естетичні уявлення людей, закріплені художніми засобами у творах мистецтва, називаються **художніми образами**. Головним у мистецтві є саме художній образ, а не його матеріальна підстава (фарби, звуки, слова й т.д.), що існує не самотійно, а тільки в злитті з художнім образом.

У сучасній естетико-педагогічній літературі сутність художнього виховання розуміють як **формування естетичного ставлення за допомогою розвитку вміння розуміти і створювати художні образи**.

Художній образ лежить в основі переданого дітям естетичного досвіду і є центральним, сполучним поняттям у системі естетичних знань. Естетичне ставлення може бути сформоване тільки в установці на сприйняття художніх образів і виразність явищ. Виходячи із цього, основним завданням художнього виховання дошкільників є навчання оформленню думок і почуттів в образах за допомогою конкретних матеріалів різних видів мистецтв.

В естетичному розвитку дітей центральною є здатність до сприйняття художнього твору й самотійного створення виразного образу, що відзначається оригінальністю (суб'єктивною новизною), варіативністю, гнучкістю, рухливістю... Ці показники стосуються як кінцевого продукту, так і характеру процесу діяльності, з урахуванням індивідуальних особливостей і вікових можливостей дітей.

Декоративно-прикладне мистецтво дає дитині функціональні образи, близькі до життєвого досвіду, що володіють яскравістю зовнішнього вигляду, простотою й виразністю форми, доступністю виконавської техніки. Образотворче, у свою чергу, збагачує зорові враження й, у цілому, естетичний досвід (естетичну апперцепцію).

У вітчизняній педагогіці розроблені питання формування виражального образу в дитячій художній творчості. Дослідження засвідчили, що діти 5-7 класу сприймають *художню "мову"* різних видів мистецтва й за відповідних умов самотійно створюють виражальні образи.

Образи дитячої творчості розглядаються як художні, якщо в них знаходять висвітлення *життєві узагальнення* при відповідному естетичному ставленні.

Оволодіння технікою розуміється не тільки як основа виникнення образу, але і як засіб досягнення його виразності. Визначені *здібності*, необхідні для створення художнього образу: уміння передавати узагальнену образність предметів, емоційно й естетично осмислювати, сполучати форму й зміст. Показана *"усвідомлююча" роль мови* в художньому розвитку дітей: доти, поки художній образ не позначений словом, він не усвідомлюється особистістю (А.А. Люблінська). Виділено *стадії* опанування художнього образу:

1) підготовча, що полягає в активному "експериментуванні" й набутті за

допомогою нього знань про матеріали, величини, форми, просторові розташування тощо;

2) "виникнення образу", на якій дитина сприймає й самостійно створює виражальні образи в різних видах художньої діяльності.

Розкрито *засоби й носії виразності*, опанувавши які діти можуть сприймати і створювати виражальні образи, а саме: кольори, форма, композиція, ритм, симетрія, асиметрія, динаміка, пропорції тощо [5, с. 19].

Мистецтво, як таке, на відміну від філософії, науки, релігії й етики починається там, де метою естетичної діяльності стає не пізнання або перетворення світу, не виклад системи етичних норм або релігійних переконань, а сама художня діяльність, що забезпечує створення особливого, видуманого світу, у якому все є естетичним творінням людини. Мистецтво на відміну від всіх інших видів діяльності – це вираження внутрішньої сутності людини в її цілісності, що зникає в приватних науках й у будь-якій іншій конкретній діяльності. У мистецтві людина вільно творить особливий світ, так як творить свій світ природа, тобто повновладно. Якщо й у своїй практичній діяльності, й у науці людина протиставлена світу як суб'єкт об'єкту й тим обмежена у своїй волі, то в мистецтві людина перетворює свій суб'єктивний зміст у загальнозначущу й цілісну об'єктивне буття.

Естетичне переживання твору мистецтва, так само як й його створення, захоплює людину повністю, тому що мистецтво містить у собі найвищі пізнавальні цінності, естетичну напругу, емоційне сприйняття. Це внутрішня єдність всіх духовних сил людини у створенні й сприйнятті творів мистецтва, яка забезпечується силою естетичної свідомості. Якщо, читаючи наукові, публіцистичні, популярні видання, ми відразу ж внутрішньо настроюємося на як би "фрагментарні" думки про світ, "забуваючи" усе, що нам не придатне для сприйняття даного тексту, то настроюючись на читання художнього твору, ми активізуємо в собі всі свої духовні сили: розум, інтуїцію, почуття, естетичні поняття.

Немає жодного моменту в нашій внутрішній духовному житті, котрий не міг би бути викликаним й активізованим мистецтвом. Воно покликано забезпечити цілісне, повнокровне й вільне сприйняття й відтворення світу, що можливо тільки за умови об'єднання пізнавальних, етичних, естетичних й всіх інших моментів людського духу.

Синтетичним характером мистецтва багато в чому пояснюється той факт, який дивував філософів, що серед усього різноманіття видів духовної діяльності немає нічого, рівного йому за силою соціального впливу на людину.

Це знали вже в античності. Мистецтво нерідко навіть лякало людей своєю таємничою силою. Так, висловлювалась думка, що будь-яке прагнення до порядку в державі відбивалося заборонаю музики (так й інші мистецтва), тому

що музика й інші мистецтва розм'якшує моральні норми й унеможлиблює строгу субординацію. Ортодоксальне християнство в перше століття свого сходження забороняло театр й живопис як щось, що заперечує суровий аскетизм, якого вимагали естетичні християнські догмати.

Мистецтво забезпечує багатовікову наступність культури, її наростаючу **універсальність**. Створюючи загальнозначущі **ідеї-образи**, які dorостають до вселюдських **символів**, мистецтво виражає смисл усього історичного розвитку. Едіп й Антигонів, Гамлет й Дон Кіхот, Дон Жуан й Кандид, пушкінський Борис Годунов й князь Мишкін Достоевського, булгаковські Майстер й Маргарита – розпочалися, в нашій розумінні, в конкретних ремеслах, а потім були перенесені в сферу духовної діяльності, де естетичне також не було спочатку відособлене від утилітарного, естетичного й пізнавального.

Мистецтво, як й все духовне життя людства, розвивається під впливом історичної дійсності. Це спостерігається в тому, що ступінь й рівень розвитку мистецтва не збігаються зі ступенем й рівнем розвитку економіки. Наприклад, коли в Англії з'явився Шекспір, у ній не спостерігалось державного розквіту; мистецтво й філософія в Росії XIX століття досягли високого розвитку незважаючи на економічну відсталість країни. Мистецтво, як форма суспільної свідомості, не тільки відбиває реальності, але й створює на неї зворотний вплив, що простежується в деяких функціях мистецтва.

Мистецтво виконує наступні функції:

- пізнавальну. Є засобом освіти, інформації, які проявляються в мистецтві, істотно поповнює наші знання про світ;
- світоглядну. Виражає в художній формі певні почуття й уявлення;
- виховну. Впливає на людей через естетичний ідеал, дозволяє збагатитися досвідом інших людей, наділяє художньо організованим, узагальненим досвідом;
- естетичну. Формує естетичні смаки, потреби людей, тим самим ціннісно орієнтує їх у світі, будить творчий дух, творчий розвиток особистості;
- гедоністичну. Доставляє людям насолоду, робить їх співпричетними творчості художника;
- комунікативну. Мистецтво передає інформацію від покоління до покоління (по вертикалі) й від людини до людини (по горизонталі);
- прогностичну. Твори мистецтва найчастіше мають елементи передбачення;
- медико-оздоровчу. Сполучення звукових сигналів в музиці впливає на психіку й стан людини;
- компенсаторне. Вплив мистецтва на психіку людини дозволяє йому вижити у надскладних умовах.

У XIX й XX століттях на перший план висувалась проблема співвідношення мистецтва й ідеології. Ідеологічні системи, що вбирають у себе політичні, моральні й інші установки кожного даного суспільства, нерідко прагнуть до пригнічення свободи мистецтва, що призводить до його політизації. Природно, що при цьому смислове навантаження художніх здобутків спрощене ототожнюється з якоюсь логічно впорядкованою системою політичних ідей, що приводить до забуття специфіки художнього мислення. У результаті ідеологічного диктату розквітає так звана масова культура, у якій естетичні показники настільки знижені, що фактично зникає всяке розходження між таким усередненим мистецтвом (уже псевдомистецтвом) й самою ідеологією.

Німецький філософ Карпо Ясперс – людина високої культури – болісно реагував на *фашистизацію* своєї країни. Фашистський розгул, що зростав на очах, уседозволеність загострювали неприйняття ним сучасної націонал-соціалістської державності (за виразом Ясперса "державного соціалізму"), яка придушувала особистість і деформувала культуру. Очевидна деградація художньої культури, її огрубіння й здрибніння, у поганому сенсі слова "масовість" – зведення до продукту бездушного й бездумного споживання – викликала у філософа не прагнення до елітарності мистецтва, а ностальгію по німецькому мистецтву минулого, які пронизалися гуманістичними високими ідеалами, що створювались кращими, унікальними вихідцями з народу.

Аналогії можна провести з нашою державою, коли мистецтво як зброя ідеології була покладена в основу офіційної естетичної доктрини держави. Деякі автори вважають, що *соцреалізм* зіграв у розвитку мистецтва таку ж роль, як "лисенковщина" у біології. На довгі роки ми були позбавлені гарних творів мистецтва, не в "дусі соцреалізму", при якому цінності звичайного людського життя підмінювалися "високими цілями".

Інша крайність "*мистецтво для мистецтва*" про яку німецький філософ Жак Маритен пише так: "По правді говорячи, мистецтво стало в XIX столітті укриватися у своїй знаменитій вежі зі слонової кістки внаслідок деградації культурного середовища з її позитивістським, соціологічним й марксистським станом. Але нормальні умови для мистецтва зовсім інші. Есхіл, Дайте, Шекспір або Достоевський не працювали під пневматичним дзвоном. У них були великі гуманістичні приречення. Чим багатше у художників й письменників був "людський" матеріал, тим міцніше все зв'язувалось на благо здобутку, підлягало внутрішній автономії цього замкнутого в собі космосу". Так само Маритен пише про відповідальність художника. "У художника цінна одна-єдина проблема – не слабіти під отриманою від Бога ношею, що стала, володіти мистецтвом досить сильним і прямолінійним, а завжди панувати над тим, що він уводить у гру, не втрачаючи своєї творчої чистоти, горіти в процесі

творчості лише на благо, не згинаючись й не відхиляючись під вагою людських й божественних багатств, що наповнюють його серце".

Література:

1. Боров Ю. Эстетика – М.: Издательство политической литературы, 1975. – 399с.
2. Гуревич П.С. Куди йдеш, людина? – М.: Знання, 1991. – 48с.
3. Західноєвропейська естетика ХХ століття: Збірник перекладів. – М.: Знання, 1991.
4. Семінарські заняття з філософії / Під ред. К.М. Никонова. – М.: Вища шк., 1991. – 286с.
5. Спиркин А.Г. Основы философии. – М.: Издавництво політичної літератури, 1988. – 390с.

Питання до теми:

1. Що таке "художній образ"?
2. У чому полягає синтетичний характер мистецтва?
3. Що таке "мистецтво"?

ВИДИ МИСТЕЦТВА, ЯКІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДІВ МИСТЕЦТВ

Пластичні (просторові) види мистецтва	Синтетичні види мистецтва	Часові види мистецтва
<i>архітектура</i>	<i>театр</i>	<i>література</i>
<i>скульптура</i>	<i>хореографія</i>	<i>музика</i>
<i>живопис</i>	<i>кіномистецтво</i>	
<i>графіка</i>		
<i>декоративно-прикладне</i>		

Образотворче мистецтво – мистецтво візуальних образів.

Музика – мистецтво звуків.

Танець – інтонування, виразність, підкорення певному ритму. Танець венами шліфував й узагальнював виразність руху, й у результаті виникла ціла система властиво хореографічних рухів, художньо-виразна мова пластики людського тіла. Танець національний, він в узагальненій формі виражає характер народу. Хореографічний образ виникає з музично-ритмічних виразних рухів, які доповнюються з часом пантомімою, іноді спеціальним костюмом й речами з побутового, трудового або воєнного побуту (зброя, хустки, посуд тощо).

Цирк – це мистецтво акробатики, еквілібристики, гімнастики, пантоміми, жонглювання, фокусів, клоунади, музичної ексцентрики, кінної їзди, дресирування тварин. Цирк – це не рекордсменство, а образ людини, що демонструє свої вищі можливості, що вирішує надзадачі, що творить у відповідності з надзадачею, за законами ексцентрики.

Фотомистецтво – створення хіміко-технічними й оптичними засобами зорового образу документального значення, художньо виразного й вірогідністю відтвореному в застиглому зображенні головний момент дійсності. Документальності – "золоте забезпечення" фото, що запам'ятовує навечно факт життя. Життєві факти у фотографії майже без додаткової обробки переносяться зі сфери дійсності в сферу художню. З розвитком техніки й майстерності фотообраз став передавати й активне відношення художника до об'єкту (через ракурс зйомки, розподіл світла й тіней, через передачу своєрідного "фотопленера", де є повітря й рефлекси, які відходять від предметів, через уміння вибрати момент зйомки). Сьогодні фотографія знайшла колір й стоїть на порозі об'ємного, голографічного зображення світу, що розширює її інформативно-образотворчі і художньо-виразні можливості.

Кіно – мистецтво зорових рухомих образів, створюваних на основі досягнень сучасної хімії й оптики, мистецтво, яке має власну мову, широко охоплює життя у всьому його естетичному багатстві й синтетично вбирає в себе досвід інших видів мистецтва. Кіно перевершує театр, літературу, живопис у створенні зорових рухомих образів, які здатні широко охопити всі грані сучасного життя в його неповторності. Кіно безпосередньо опирається на можливості техніки. Сама специфіка кіно рухлива й міняється з відкриттям й розвитком нових технічних й художніх засобів.

Телебачення – засіб масової відеоінформації, здатне передавати на відстань естетично-перетворені враження буття; новий вид мистецтва, що забезпечує інтимність, домашність сприйняття, ефект присутності глядача (ефект "щохвилиності"), хронікальність й документальність художньої інформації, включення глядача в той потік історії, що тече саме зараз й про яке тільки завтра зможуть заговорити газети й кінохроніка, післязавтра – література, театр, живопис.. За своєю масовістю телебачення сьогодні обігнало кіно. На землі діють тисячі передавальних й телестанцій, що ретранслюють. Телепередачі здійснюються із землі, з-під землі, з-під води, з повітря, з космосу. У телебачення свої критерії талановитості. Діяч телемистецтва повинен поєднувати в собі якості актора, журналіста, режисера, чарівність й ерудицію, легкість й природність спілкування з людьми, миттєвість реакції, спритність, дотепність, здатність до імпровізації й, нарешті, громадянськість, публіцистичність. На жаль, не всі виходи в ефір справджують такі ознаки.

Естрада – рівноправна взаємодія літератури, музики, балету, театру, цирку; масове видовище з підсиленням розважальним початком, звернене до "строкатої" аудиторії. Естрада робить настільки специфічний естетичний вплив на глядача, що можна говорити про народженні нового виду мистецтва з рівноправною мірою співіснування в комплексі мистецтв.

Принципи класифікації видів мистецтв

Проблема виділення видів мистецтва й виявлення їхніх особливостей хвилювала людство віддавна. Перша класифікація видів мистецтва, що проводили Платон й Аристотель, не ввіходила за рамки вивчення специфіки окремих видів мистецтва. Першу цілісну класифікацію запропонував Й. Кант, але не в практичній, а в теоретичній площині. Першу систему взаємозв'язку конкретних видів мистецтва дав Гегель у лекції "Система окремих мистецтв", у фундамент якої він поклав співвідношення ідеї й форми, створивши класифікацію видів мистецтв від скульптури до поезії.

В ХХ сторіччі Фехнер класифікував види мистецтва із психологічної точки зору: з позицій практичної **користі** виду мистецтва. Так, він відніс до мистецтва кулінарію, парфумерію, тобто види естетичної діяльності, які, крім естетичних цінностей, виконують й інші практичні функції. Приблизно таких же поглядів дотримувався й Г. Монро, який нарахував близько 400 видів мистецтв. У епоху середньовіччя дотичних поглядів дотримувався Фарабі. Різноманітність мистецтв складалася історично як відображення багатосторонності реальної дійсності й індивідуальних особливостей сприйняття їх людиною. Отже, виділяючи який-небудь вид мистецтва, ми маємо на увазі форму мистецтва, яка зложилася історично, її основні функції й класифікаційні одиниці (Малишев І.В. Естетика: Курс лекцій. – М., 1994.).

Поділ мистецтва на види обумовлено: естетичним багатством й різноманіттям *дійсності*; духовним багатством і різноманіттям естетичних *потреб художника*; багатством й різноманіттям *культурних традицій*, художніх *засобів й технічних можливостей* мистецтва.

Різноманіття видів мистецтва дозволяє естетично оволодівати світом у всій його складності й багатстві. Немає головних й другорядних мистецтв, але кожний вид має свої сильні й слабкі сторони в порівнянні з іншими видами мистецтва.

Серед видів мистецтва розрізняють **образотворчі** (живопис, графіка, скульптура, художня фотографія) й **необразотворчі** (музика, архітектура, декоративно-прикладне мистецтво, хореографія). Розходження між ними складається в тім, що образотворчі мистецтва відтворюють життя в подібній їй формі (зображують неї), тоді як необразотворчі передають безпосередньо внутрішній стан духу людей, їх переживання, почуття, настрої за допомогою форми, "несхожої" прямо на об'єкт відображення.

Образотворчі мистецтва звертаються до дійсності як джерела формування світу людини, необразотворчі – до результатів впливу дійсності на духовний світ особистості (світогляду людей, їхнім почуттям, переживанням тощо). Тому для перших основою є зображення предметного світу, думки й почуття передаються в них опосередковано: тільки по вираженню ока, по міміці, жестикуляції, вигляду людей можна довідатися про їхні почуття й переживання. Основою же других є втілення думок, почуттів, настрою, а окреслення предметів реальної дійсності, якщо вона носить, як правило, опосередкований характер.

Досить істотний розподіл мистецтв на *статичні (просторові)* й *динамічні (часові)*. До перших відносяться живопис, графіка, скульптура, архітектура, декоративно-прикладне мистецтво, художня фотографія; до інших – література, музика, танець. Просторові мистецтва відтворюють красу дійсності, гармонію простору, привертають увагу до різних сторін зображеного світу, до кожної деталі самих здобутків, що робить їх незамінними в естетичному вихованні, навчанні красі. Разом з тим вони безсилі безпосередньо передати зміни життя, їх плинність, що з успіхом роблять часові мистецтва, здатні відтворити хід подій (література), розвиток почуттів людини (музика, хореографія).

Не всі види мистецтва можна "приєднати" до того або інший чітко відмежованого типу. На основі синтезу простих мистецтв виростають мистецтва синтетичні. До їхнього числа відносять театр, кіно, телебачення. Вони, як правило, сполучають у собі риси мистецтв образотворчих, необразотворчих просторових, так що їх іноді навіть відносять до особливої групи просторово-часових мистецтв. За характером естетичного впливу на людину, особливостей змісту й образу, використання матеріалу, мистецтва поділяються на *зорові і слухові*. Великий російський фізіолог Й.М. Сеченов відзначав, що зорова пам'ять – це пам'ять насамперед просторова, тоді як пам'ять слухова – це пам'ять тимчасова. Зорові враження пов'язані тому переважно з просторовими мистецтвами, слухові з часовими. Мистецтва синтетичні сприймаються звичайно і зором, і слухом (Шрейдер Ю.А. Лекції зо естетики. – М., 1994).

За способом практичного художнього освоєння матеріалу мистецтва можна розділити на види, що використовують природний матеріал – мармур, граніт, дерево, метал, фарби тощо (архітектура, живопис, графіка, скульптура, декоративно-прикладне мистецтво), звук (музика), слово (насамперед художня література), а також мистецтва, в яких в якості "матеріалу" виступає сама людина (театр, кіно, телебачення, естрада, цирк). Особливе місце тут займає слово, до використання якого широко звертаються різноманітні види мистецтва. Як правило, воно об'єднує і збагачує їх.

Відзначимо також розподіл мистецтв на *утилітарні (прикладні)* й *неутилітарні* (вишукані; іноді них називають ще чистими). Серед утилітарних видів мистецтва (архітектура, декоративно-прикладне мистецтво) в останні

десятиліття спостерігається усе більше широке утилітарне використання деяких видів вишуканих мистецтв (музики на виробництві й у медицині, живопису в медицині), органічно сплітається їхнє призначення для практичних матеріальних цілей й властиво естетичне спрямування. Що ж стосується мистецтв вишуканих, то користь, принесена ними суспільству, визначається їх ідейно-естетичним характером.

Й нарешті, необхідно розрізнити мистецтва *первинне й вторинне* (виконавські). До останнього відносяться музика, хореографія, естрада, театр, кіно, телевізійне й радіо мистецтво, цирк. Їхня дія пов'язана з посередником (виконавцем), що пов'язує першооснову (п'єсу, сценарій, партитуру, лібрето й так далі) зі слухачами й глядачами. Будучи активним толмачем здобутку, виконавець щораз перетворює первинний здобуток, дає йому свою інтерпретацію, стає практично його співавтором.

ВЗАЄМОДІЯ ВИДІВ МИСТЕЦТВ

Види мистецтва тісно пов'язані один з одним, взаємно впливають один на одного. Пов'язані між собою навіть такі, здавалося б, далекі один від одного види мистецтва, як кіно й архітектура, музика й живопис. Види мистецтва безпосередньо впливають один на одного. Так, у тих нерідких випадках, коли один вид мистецтва використовується іншим (наприклад, музика, живопис й та ін. у театрі), він нерідко істотно перетворюється: так, музика в драматичному театрі стала особливим жанром, свою жанрову специфіку придбав й театральний живопис. Театральний синтез мистецтв включає авторський зміст, режисерський задум, акторське виконання за участю музики, хореографії, художнього оформлення.

Ще в древності архітектура взаємодіяла з монументальною скульптурою, живописом, мозаїкою, іконою. Декоративне мистецтво вбирає в себе істотні риси інших мистецтв. Кіно за своєю природою синтетичне мистецтво.

АРХІТЕКТУРА. ВИДИ, ХУДОЖНІ ЗАСОБИ

Архітектура – мистецтво проектування та будування різних будівель, споруд та їх комплексів.

Музичний епіграф: М.Мусоргський “Богатырские ворота”.

Вчитель пропонує визначити музичний образ твору без попереднього повідомлення назви та автора.

Можливі відповіді: *величний, грандіозний, монументальний...*

Піраміди в Гізі (Єгипет) – три гігантські піраміди, що належать до 7 чудес світу. Вони були першими хмарочосами свого часу (XXVII ст. до н. е.), побудовані з 2 300 000 блоків вагою від 2.5 до 30 тонн.

Піраміди в Гізі

Велика Китайська стіна

Арабська мудрість гласить: “Всё на свете страшится времени, время страшится пирамид”. Вони дійшли до нас як велетенські кам’яні листи, в яких збереглася унікальна інформація про дивовижні знання давніх єгиптян з багатьох наук.

Велика китайська стіна – заслуговує титул “Восьме чудо світу”, бо тільки цю архітектурну споруду можна побачити з космосу. Вона вигибається, наче величезний дракон, від пустелі Гобі аж до Тихого океану довжиною в 6500 кілометрів. Висота стіни 7-8 метрів, ширина – більше 5 метрів. Була побудована у III ст. до н.е.

Колізей (від лат. – колосальний), або амфітеатр Флавіїв (династія імператорів) – найвеличніша видовищна споруда у Давньому Римі, символ величі імперського Риму.

Ейфелева вежа

Колізей

Ейфелева вежа.

Майже 100 років **Ейфелева вежа** залишається емблемою Парижу. Зверніть увагу, що в цій споруді органічно поєдналися **функціональні, технічні та естетичні вимоги** до об'єкту. Густав Ейфель продемонстрував світові нові інженерні стандарти. “Залізна гордість Франції” була збудована за 2 роки (1886р.), має висоту 300 метрів, вагу 8 600 тисяч тонн. Виконує функції радіостанції, телеантени, на першій платформі функціонує ресторан, на другій – редакція газети “Фігаро.”

Розглянемо деякі архітектурні поняття.

Амфітеатр – (в архітектурі) це кругла споруда для видовищ, в якій місця глядачів були розташовані уступами.

Арка – перекриття проїому в стіні між двома опорами.

Вежа – архітектурна споруда багатофункціонального призначення (фортифікаційного, декоративного, інженерно-технічного).

Композиція – сукупність складових частин, найважливіших елементів твору.

Пропорції – співвідношення складових частин між собою.

Ритм (ритмічність) – чергування композиційних елементів.

Фактура – характер поверхні, використаний матеріал.

Форма – зовнішній вид об'єкту, зовнішній обрис.

Парфенон

Майстерність світової архітектури завдячує архітектурі Давньої Греції Класичного періоду (V ст. до н. е.). На цей час сформувалася нова архітектурна форма – **периптер** – античний храм з усіх боків прикрашений колонами (**Парфенон**). Урочисто – строга простота цієї форми досягається завдяки використанню **ордерної системи**.

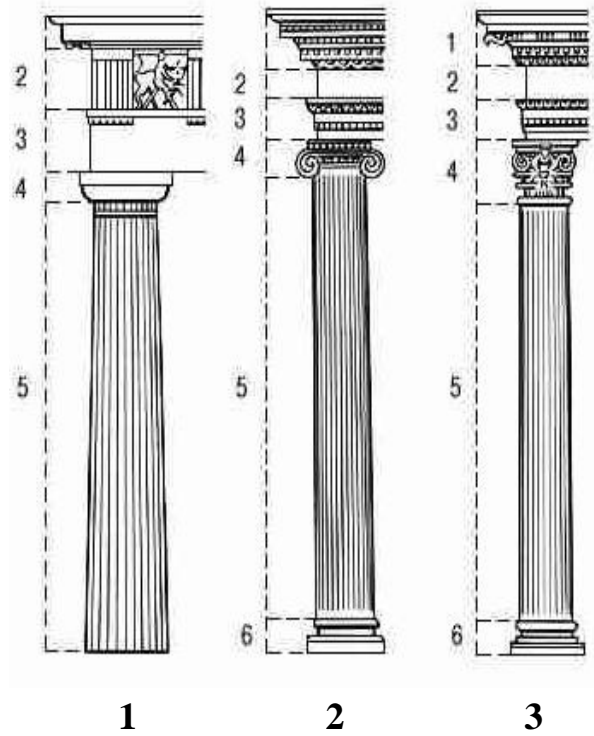
Ця система заснована на **доцільності, гармонічності, рівновазі окремих частин**.

Найдавніший вид ордерної системи – **доричний стиль (1)**. Назва його походить від місцевої архітектурної школи (“Види колон”, схеми “Фриз” та “Фронтон”).

Колона доричного стилю значно потовщена, із спрощеною формою **капітелі**, **база** в колоні відсутня, **фриз** прикрашений розфарбованими **метопами**.

Назва **іонічного (2)** походить від назви племен Центральних Балкан. Колона більш струнка, прикрашена капітеллю з **волютами**, має **базу** та **канелюри**.

Коринфський (3) також пов'язаний з географічною назвою. Найбільш витончений та пишно декорований стиль.

Ландшафтна архітектура – архітектура при будівництві якої враховується міський ландшафт. Ландшафтна архітектура вимагає відкритих просторів (монументи, тераси, набережні тощо).

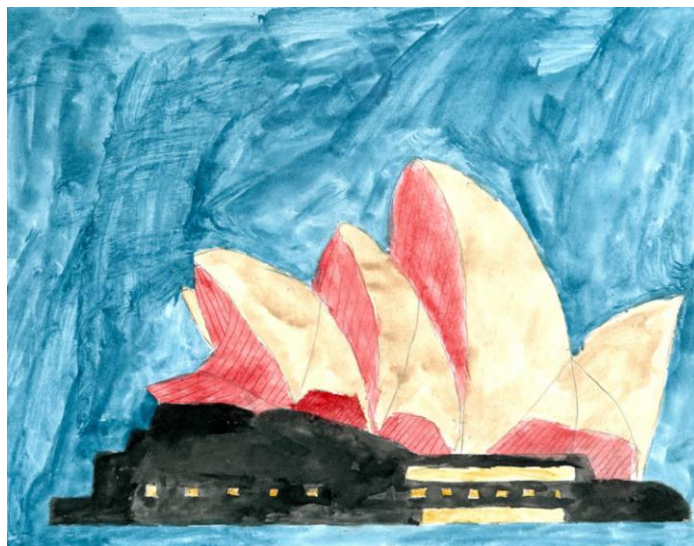
Ландшафтна архітектура, садово-парковий комплекс у Пітергофі

Об'ємна архітектура – це архітектура, яка потребує поодинокого розміщення, віддалених відстаней. Прикладами можуть бути аеропорти, вокзали, стадіони тощо.

Містобудівна архітектура – це будівництво міст, селищ, сел. Предметом цілеспрямованої організації є і простір населеного місця в цілому. Створення міст, селищ і регулювання всієї системи розселення виділилися в особливу область, неподільно зв'язану з архітектурою – містобудівництво.

Культурна архітектура

Об'ємна архітектура. Сідней. Робота учня.

Найважливішим засобом практичного рішення функцією, і ідейно-художніх задач архітектури є будівельна техніка. Вона визначає можливість і економічну *доцільність* здійснення тих чи інших просторових систем. Від конструктивного рішення багато в чому залежать і естетичні властивості архітектури. Будинок повинний не тільки бути *красивим*, але і виглядати *міцним*. Надлишок матеріалу викликає враження надмірної ваги; зрима (удавана) недостатність матеріалу асоціюється з нестійкістю, ненадійністю і викликає негативну емоції. У ході розвитку будівельної техніки нові принципи архітектурної композиції, що відповідають властивостям нових матеріалів і конструкцій, можуть вступати в конфлікт із традиційними естетичними поглядами. Але в міру поширення і подальшого освоєння конструкції обумовлені нею форми не тільки перестають сприйматися як незвичайні, але і перетворюються в масовій свідомості в джерело емоційно-естетичного впливу.

Якісні зміни будівельної техніки, створення нових конструкцій і матеріалів істотно вплинули на сучасну архітектуру. Особливе значення має заміна ремісничих методів будівництва індустріальними, зв'язана з загальними процесами розвитку виробництва, з необхідністю підвищення темпів масового будівництва і яка вимагала введення стандартизації, уніфікованих конструкцій і деталей.

Основні засоби створення художнього образу в архітектурі – *формування простору* й *архітектоніка*. При створенні об'ємно-просторової композиції (у т.ч. і внутрішньої організації споруджень) використовуються принципи чи симетрії асиметрії, чи нюанси контрасти при зіставленні

елементів, їх різні ритмічні співвідношення і т.д. Особливе значення в архітектурі мають домірність частин і цілого один одному (система пропорцій) і домірність спорудження і його окремих форм людині (масштабність). У число художніх засобів архітектури входять також фактура і колір, розмаїтість яких досягається різними прийомами обробки поверхні будинку. Цілісна художньо-виразна система форм добутоків архітектури, що відповідає функціональним і конструктивним вимогам, називається архітектурною композицією.

Стійка спільність характерних рис художньої форми архітектури і її ідейно-змістовної програми утворить її стиль. Найважливіші риси стилю виявляються в системі функціональної і просторової організації споруджень, у їхній архітектоніці, пропорціях, пластику, декорі.

СКУЛЬПТУРА

Скульптура – це вид образотворчого мистецтва, який дає об’ємне зображення матеріальних предметів через їх пластичну характеристику. Розрізняють **круглу** скульптуру та **рельєф**.

Об’ємно-просторова пластична мова скульптури (кругла скульптура, рельєф), інтер’єр житлового інтер’єра багато в чому стуляється з декоративно-прикладним мистецтвом. Призначення і зміст скульптурного твору визначають характер його пластичної структури, а вона, у свою чергу, впливає на вибір скульптурного матеріалу.

<i>Монументальна</i>	<i>Декоративна</i>	<i>Станкова</i>	<i>Малих форм</i>	<i>Рельєф</i>
Є. Вучетич “Родина-мать”	В.Бородай Кий, Щек, Хорив та Либідь	Голова цариці Нефертіті	Порцелянові статуетки (Дрезден);	В.Музика “Козаччина”
Ф.Бартольдї, Г.Ейфель Статуя Свободи	М.Микешин. Пам’ятник Хмельницькому	Лісіпп «Геракл»	нецке (Японія).	“Марсельєза” Тріумфальна арка (Париж)

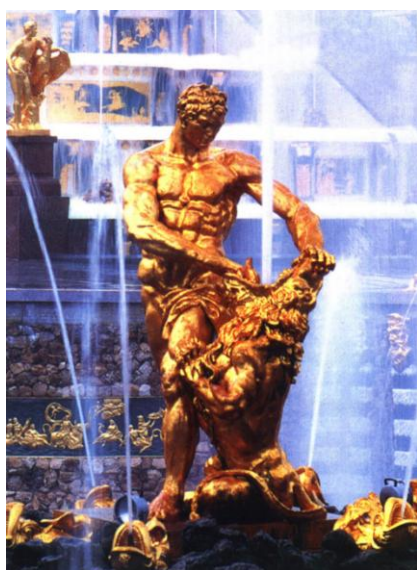

Є.Вучетич. “Монумент Родина – мати”

Ф.Бартольдї та Г.Ейфель. Статуя Свободи;

Від природних особливостей і способів обробки останнього багато в чому залежить техніка скульптури. М'які речовини (глина, віск, пластилін і т.п.) служать для ліпки; при цьому найбільш вживаними інструментами служать дротові кільця і стеки. Тверді речовини (різні породи каменю, дерева й ін.) обробляються шляхом рубання (висікання) чи різьби, видалення непотрібних частин матеріалу і поступового вивільнення як би схованої в ньому об'ємної форми; для обробки кам'яного блоку застосовуються молоток (киянка) і набір металевих інструментів, для обробки дерева — переважно фасонні стамески і свердли. Речовини, здатні переходити з рідкого стану у тверде (різні метали, гіпс, бетон, пластмаса і т.п.), служать для виливка добутоків скульптури за допомогою спеціально виготовлених форм.

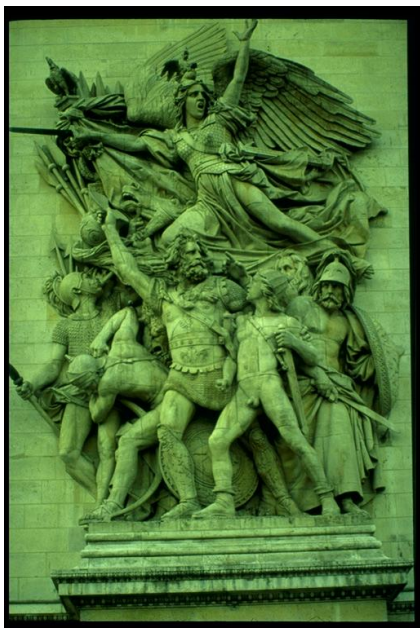
Лісіпп. "Геракл, що бореться з левом"   В. Бородай. "Кий, Щек, Хорів, їх сестра Либідь"

Скульптура – (від лат. *sculptura*, *sculpe* – висікаю, вирізую), пластика (від гр. *plastike*, *plasse* – ліплю) – вид образотворчого мистецтва, заснований на принципі об'ємного, тривимірного відображення.

Види скульптури: **кругла скульптура** – вільно розміщується в просторі й потребує кругового огляду; **рельєф** – зображення створені на площині, створюючи його фон.

Типи рельєфу: **барельєф** – зображення виступає з площини менш ніж на половину; **горельєф** – зображення виступає більш ніж на половину; **контррельєф** – зображення занурене в площину, ввігнуте (печатки).

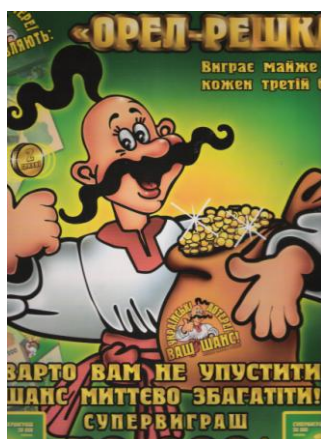
В.Музика. Козаччина
Годинник. Дрезденська галерея.
В. Барвінський. Музики.

ГРАФІКА, ВИДИ ГРАФІКИ

Графіка. Художні засоби (лінія, пляма, контур). Види: оригінальна, тиражна, промислова.

Г. Якутович “Ярослав Мудрий ” (ліногравюра), А. Дюрер “Апокаліпсис ” (гравюра на міді), Т.Шевченко “Старець на кладовищі” (акватинта), Т.Шевченко “Мальовнича Україна ” (серія офортів), Т. Шевченко “В Лихвині ” (Туш, перо).

Графіка – вид образотворчого мистецтва, головними засобами якого є лінія, штрих, пляма, який виконується графічними матеріалами (олівець, туш, перо, сангіна, фломастер, воскові крейди тощо).

Промислова графіка – графіка, яка використовується на будь-якому виробництві – це етикетки, упаковки, плакати, банери, рекламна продукція тощо, її ще називають **тиражною графікою**.

Приклади тиражної графіки (рекламні плакати, календарі-плакати, календарі-листівки, грамоти, вітальні листівки...).

Крім промислової графіки ми з вами кожного дня користуємося продукцією **книжної графіки**. Кожне книжне видання – це не тільки джерело інформації, а й справжній витвір мистецтва, в якому сторінка за сторінкою перед читачем розгортається дивовижний світ.

До структурних елементів книги входять: **палітурка, суперобкладинка, титульний лист, шмуцтитул, форзац, заставка, кінцівка, ілюстрації, буквиця (ініціал)**– елементи оформлення книги – застосовувалися при створенні рукописних книг ще з XI століття в Київській Русі. До книг було дуже шанобливе ставлення, бо Слово було носієм премудрості Божої, а книга – джерелом Слова.

Елементи
книги

Євангеліє

Найдавнішими вважаються Остромирове Євангеліє та Ізборник Святослава (XI ст.). Найчастіше в них застосовували золоту фарбу в поєднанні з яскраво – червоною та темно – синьою, оздоблена орнаментом з рослинного та геометричного малюнка. Казкові птахи симетрично розташовані поза орнаментом.

Ізборник Святослава

Буквиці

Ініціал (буквиця) виконаний в такій самій кольоровій гамі, прикрашений орнаментом. На **мініатюрах**, які виконували роль **ілюстрацій**, зображували євангелістів, князів, храми та собори. Малюнок зображень витончений, детальний, складний. Це наближає книжкову мініатюру Київської Русі до різнобарвного ювелірного розпису на емалі, яким майстерно володіли київські ремісники. З часом з'явилося книгодрукування і на зміну рукописам прийшли книги з **друкованим текстом** та ілюстраціями, які почали робити в техніці гравюри.

Гравюра

Гравюра – розділ графіки; окремий твір, виконаний шляхом друкування з гравійованої дошки.

Гравюра – це зображення, що віддруковано за допомогою спеціальних приладів і машин, які друкують його у великій кількості. Види гравюр: **ксилографія** – гравіювання на дереві, **ліногравюра** – на лінолеумі, **літографія** – на камені та спосіб гравіювання **офорт** – гравіювання на цинку, але цинк не ріжуть штихелем, а використовують якості цинку, що активно реагує з кислотою. Цинк швидко розчиняють соляною кислотою, цинкову дошку покривають лаком, що не боїться кислоти. По прошарку офортною голкою прошкрябують малюнок, кладуть на одну хвилину в посудину з соляною кислотою, яка проїдає в дочечці місця, прошкрябані від лаку на малюнку. Після цього лак змивають з дошки спиртом – офорт готовий.

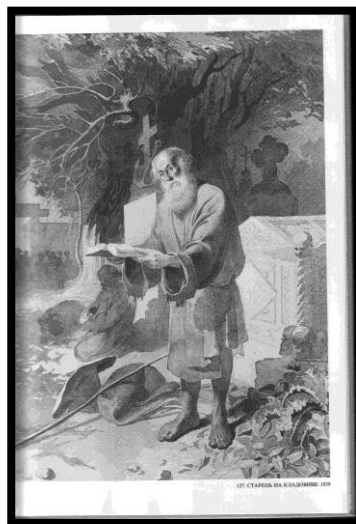

Техніка гравюри приваблює художників тим, що з одного вкарбованого на дошку авторського малюнка можна отримати безліч відбитків, і всі вони будуть оригіналом. Художник **Альбрехт Дюрер** (1471-1528) – неперевершений майстер гравюри на дереві та металі. На 15 великих дошках він зробив ілюстрації до останньої книги Нового Заповіту «Апокаліпсису». Тільки два кольори в розпорядженні у художника, але він зміг втілити ідею про кінець світу земного і прихід Царства Божого. (А.Дюрер «Чотири ангели»).

За середньовічними уявленнями, світ, створений за 7 днів, існуватиме 7 тисяч років, а це співпадало з кінцем XV століття, який пов'язувався з надією на блага поновлення Всесвіту.

Дюрер. Апокаліпсис

Т.Шевченко. Старець на кладовищі

Ми переконались, що в даному випадку кольорова палітра, притаманна живопису, не потрібна. **Лінія, штрих, пляма** – основні виражальні засоби графіки.

Різновидом гравюри на металі є **акватинта**, яку опанував в останні роки свого життя Т.Г.Шевченко. Прикладом може бути “Старець на кладовищі”. Відтиск на акватинті наближається до тонового малюнка, передає напівтони, м’який перехід від світла до тіні.

Оригінальна графіка.

Новатором був Шевченко і в пейзажі. Саме в його творчості пейзаж виділився в самостійний жанр українського образотворчого мистецтва. Його пейзажі сповнені поетичної сили. В академії мистецтв він пройшов школу **лірико-поетичного краєвиду**. Надалі він починає виділяти у природі інші стани – епічний, драматичний. Опускає лінію обрїю, тим самим приділяючи більшу увагу небу, хмарам, струменю повітря.

Далечинь в пейзажах неозора, пагорби і дерева другого плану намічені м’яко, тіні напівпрозорі, світло – розсіяне.

Велич природи створює враження зупинного часу, ніби відчувається подих вічності. Тема рідної природи відтворена в серії гравюр під назвою **“Мальовнича Україна ”** (1844), що складається з 6 самостійних творів (приклад оригінальної графіки). В 1860 році Петербурзька Академія мистецтв надала авторові звання академіка гравюри за серію офортів “Мальовнича Україна ”.

Перед вами «Козацький Троїцький собор у Новомосковську» - ліногравюра Хвороста Василя Івановича. На гравюрі відбито приклад архітектури XVIII століття, який був створений теслярем-самоуком з Харківщини Якимом Погрібняком. Архітектурний образ споруди простий і величний. Він має 9 куполів замість 5 традиційних. Його оригінальність в тому, що здається ніби в ряд стоять три трикупольних собори. Дев'ять багатоярусних куполів складають нерозривну урочисту просторову композицію.

Графіті...

Це поняття відоме кожній молодій людині. Воно означає стилізовані написи (маркерами, розпилювачами) на здебільшого нерухомих об'єктах. Воно складає основу культури США разом з брейк-дансом та репом. Зазирнімо в історію графіті.

Спробуємо запам'ятати терміни графіті.

Райтер – вуличний художник.

Тег – підпис райтера.

Скетч – ескіз малюнка на папері.

Free style – малюнок без скетча, вища майстерність.

Кеп – насадка для розпилення фарби.

Бомбити – розмальовувати.

Керек – герой, якого малює художник.

Тоїти – псувати чужі малюнки.

Піс – стильний малюнок.

Фішка – модний наворот.

Бомба – малюнок, простий шрифт.

ЖИВОПИС

ХУДОЖНІ ЗАСОБИ. ОСНОВИ КОЛЬОРОЗНАВСТВА

Живопис – живо писати, писати життя – малюнок виконується олійними акварельними, темперою (фарба на яйці), гуашевими фарбами на папері, картоні, полотні тощо;

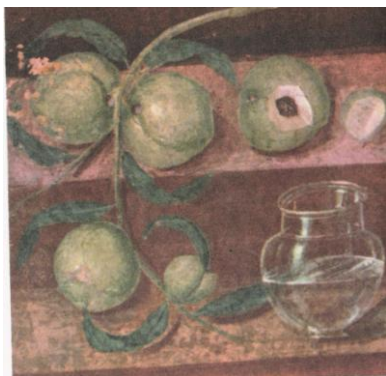
Художники сприймають його як сукупність багатьох кольорових плям. У кольорознавстві всі кольори поділяються на **теплі та холодні**. Чорний, білий та всі відтінки сірого – ахроматичні, безбарвні.

Види: монументальний, станковий.

Монументальний живопис – мистецтва, твори якого відрізняються глибиною й величністю змісту, виконується, як правило, в грандіозних формах – в архітектурі, монументах тощо; до видів монументального живопису відносяться фреска, вітраж, мозаїка.

Під час розкопок античних міст Помпеї та Геркуланума, було знайдено багато **фресок та мозаїки**, які збереглися завдяки тому, що під час виверження Везувію та землетрусу, що його супроводжував, частина будинків не зруйнувалась і була “законсервована” багатометровим шаром попелу. Майстерність цих витворів дивовижна.

На фрагменті **фрески** з Геркуланума (**№17**) ми бачимо посуд з водою, виготовлений з найтоншого скла, на якому грають безліч відблисків та рефлексів. Через прозоре скло просвічується зелене листя екзотичних фруктів та тканина, на якій вони лежать.

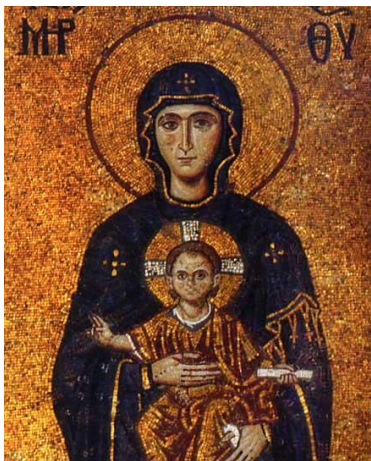

Фрески

Згадаємо, що **фреска** – це розпис по свіжій вапняній штукатурці (без подальшого виправлення). Як приклад демонструються фрески київських соборів.

Мозаїка, як і фреска, належать до монументального живопису. Мозаїка – твір, виконаний із шматочків скла, кераміки тощо.

Мозаїка

Вітраж

Жанри: пейзаж (сільський, архітектурний, марина), портрет, натюрморт; анімалістичний, історичний, міфологічний, біблійний, батальний, побутовий.

Куїнджі шукав світлові ефекти не заради самоцілі, а щоб виразити те глибоке враження, яке справляє на людину піднесений стан рідної природи. Народився художник на півдні України (Маріуполь). Серед його пейзажів є роботи, в яких оживає мила серцю рідна природа: “Вечір на Україні”, “Березовий гай” “Веселка”.

Питання:

Яких художників – пейзажистів ви можете назвати?

(І.Шишкін; І.Левітан; О.Саврасов; І. Айвазовський; наш земляк – С.Васильківський).

А.Куїнджі. Місячна ніч

А.Куїнджі. Березовий гай

О.Саврасов. Граки прилетіли

І.Айвазовський. Дев'ятий вал

Пейзаж – зображення місцевості, природи (краєвид), архітектурний пейзаж – ведута, морський – марина, гірський, міський (урбаністичний, від слова "урбан" – місто), сільський.

Оскільки живопис виконується фарбами, існують кольори та їх відтінки. **Холодні** – (синій, блакитний, фіолетовий, зелений з більшою мірою синього і всі відтінки цих кольорів); **теплі** кольори (червоний, жовтий, жовтогарячий, помаранчевий, оранжевий та всі відтінки цих кольорів).

С. Васильківський. Сільський пейзаж

Гра "Знайди помилку"

Історично-побутова картина. Груповий портрет.

Від природи України перейдемо до її історії. Тему запорізьких козаків розкрив Ілля Юхимович Рєпін. Але на картині "Запорожці пишуть листа турецькому султану" немає батальних сцен. Запорожці зображені просто і невимушено. Ще в дитинстві малий Ілько чув на рідній Харківщині розповіді про походи козаків та їх подвиги, про той лист, що вони зухвало писали самому турецькому султану.

Про те, що було в листі можна здогадатися, якщо уважно придивитися, та уважно “прислухатися ” до того гучногосого реготу, від якого наче здригаються могутні козацькі груди. Історично цю подію пов’язують з ім’ям запорозького отамана Івана Сірка, учасника 55 великих боїв проти турок і татар, в яких за звичай, він перемагав. З його ім’ям пов’язана назва півострова Ігрені.

У гирлі Самари кримські татари потрапили у засідку, влаштовану загоном під керівництвом І.Сірка. Полонені дівчата та молоді хлопці були звільнені від продажу в рабство, татари, захоплені зненацька, були розбиті. Місце своєї поразки вони назвали проклятим, що татарською мовою звучить “огрінь”. У нашій мові слово змінилось на Ігрені. Могила славного отамана знаходиться на території Нікопольського району, що на Дніпропетровщині.

Під час створення картини, Репін багато вивчав етнографічного матеріалу, взірці одягу, зброї, предметів народного побуту. Запрошував позувати добре відомих людей, які своєю вдачею, поведінкою, зовнішністю відповідали його баченню запорожців: історик Дмитро Яворницький, генерал Михайло Драгоманов, колекціонер Василь Тарнавський та син Тарнавського.

Ми бачимо, що дуже часто чіткого розмежування між жанрами не існує. На прикладі “Запорожців ” ми переконалися, що в одній картині можуть поєднуватися **історичний, побутовий, портретний** та елементи **пейзажного жанрів**. Всі вищеназвані жанри належать до **станкового живопису**.

І.Репін. Запорожці пишуть листа турецькому султану

В. Сошенко. Т.Бульба

У картині Дніпропетровського художника **Сошенка Віталія Васильовича** також важко однозначно визначити жанр: його “**Тараса Бульбу** ” можна віднести як до портретного жанру, так і до жанру історичної картини.

Портрет – зображення людини з метою передати схожість; є парний, груповий, сімейний портрет, парадний портрет зображує людину величною,

урочистою.

Ми пам'ятаємо, що у М.В. Гоголя образ Тараса Бульби не мав історичного прототипу, був узагальненим, але відбивав кращі риси характерів запорожців. Нажаль, не можна сказати, хто позував художнику для картини, але з впевненістю можна визначити, що в цій людині міститься могутня фізична сила і нескорений вольовий дух.

Енергійне напруження його тіла сприймається як протистояння стихії вогню. Погляд глядача пересувається від світлої плями полум'я за хвилями диму до обличчя козака. В його останньому вигуку ми чуємо біль і тривогу за долю народу, полум'яний заповіт нам – нащадкам.

І.Хруцький. Свято фруктів та квітів

І.Хруцький. Квіти і фрукти

Натюрморт – від фр. nature – природа, mort – мертва, still life – тихе, непорушне життя – жанр мистецтва, в якому зображуються неживі речі: фрукти, овочі, дичина, музичні інструменти тощо;

Справжнім “святком квітів та фруктів” називали натюрморти художника Івана Хомича Хруцького (1810-1885). Предмети на його картинах виписані з ілюзорною точністю, до найменших дрібниць. Загальний настрій натюрмортів Хруцького – радість життя, свято.

Анімалістичний жанр – зображення тварин, це найдавніший жанр, бо першим зображенням первісної людини був звір.

Л. Серих Ведмідь. (олівець, папір)

Історичний жанр – зображення історичних сюжетів, подій для того, щоб жили вічно у пам'яті народу.

Батальний жанр – зображення сцен баталій боїв, військових подій.

Побутовий жанр – зображення сцен побуту, реальних подій сьогодення.

Релігійно-міфологічний жанр – зображення біблійних, міфологічних сюжетів, богів, героїв міфів тощо. Цей жанр містить в собі незлічені шедеври світового мистецтва.

ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВЕ МИСТЕЦТВО

Різновиди декоративно-прикладного або ужиткового мистецтва – це: вишивка, ткацтво, килимарство, гончарство, іграшка, художня обробка металу, дерева, шкіри, вироби з бісеру, виконання українського костюму, костюмів народів світу.

Декоративно-прикладне мистецтво за своїм походженням – мистецтво народне: народ створює речі, надає їм потрібну форму, зберігає знайдену в них красу і все це передає своїм нащадкам у спадок. У творах декоративно-прикладного мистецтва ми бачимо мудрість народу, його характер, уклад життя, його уявлення про краще життя. Ці речі мають виховне значення. За словами В.А.Фаворського, сприйняття світу пізнання законів естетики й виховання смаку починається у людини "зі скляного намиста на грудях матері. З глечика для води. З посуду на обідньому столі".

Вивчення творів декоративно-прикладного мистецтва виховує дбайливе ставлення до речей, повагу до національного мистецтва та культури, до творчої праці людей підвищує загальний культурний рівень особистості.

Форма, конструкція, пропорції, матеріал, фактура й інші якості речей виконують певні утилітарні функції.

Українське декоративно-прикладне мистецтво – мистецтво виготовлення, а також художнього оздоблення виробів, що мають переважно побутове призначення. До них належить світ речей, якими користується людина у своєму повсякденному житті.

На території України вироби декоративно-прикладного мистецтва мають глибоке коріння – від епохи пізнього палеоліту та трипільської культури й до наших днів. Це мистецтво розвивалося і розвивається внаслідок індивідуальної творчої праці народних майстрів у давнину і художників-професіоналів у наші часи.

Твори декоративно-прикладного мистецтва набули значного розквіту в усіх областях України. Визначними стали художньо-побутові речі осередків мистецтва в Опішні (кераміка) та Решитилівці (килимарство) Полтавської

області, Дігтярах Чернігівської області (килимарство, ткацтво), Петриківці (народний розпис) Дніпропетровської області, Бубнівці (гончарство) та Клембівці (художня вишивка) Вінницької області, Косові (килимарство, кераміка, обробка дерева та шкіри) Івано-Франківської області, Вижниці (обробка деревини) Чернівецької області, Кролевці (ткацтво, рушники) Сумської області.

Декоративно-прикладне мистецтво походить від двох слів – "декор" (французьке) – прикрашати, "прикладне" – прикладати до предметів, виробів.

Декоративно-прикладне мистецтво – широка галузь мистецтва, яка художньо-естетично формує матеріальне середовище, створене людиною. До нього належать такі види: художня обробка дерева, каменя, кістки й рогу, шкіри; художня кераміка; художнє скло, метал, плетіння, в'язання, ткацтво, килимарство, вишивка, розпис, різьблення, витинанки, мереживо, бісер, емаль; виготовлення посуду, хатніх прикрас, іграшок, одягу, ювелірних виробів тощо. Формотворення кожної речі визначається її прикладним значенням, тобто її чисто практичним призначенням. Ця відповідність предмета його призначенню, співставлення частин, тобто доцільність, викликають у людини позитивні емоції. Творець потрібної речі прагне надати їй естетичних якостей. Таке естетичне перетворення прикладних речей здійснюється декором, прикрашенням форми та її поверхні за допомогою спеціальної художньої обробки.

До специфічних образотворчих видів декору відносяться сюжетне зображення, символічне зображення та орнамент. Сюжетне зображення – умовний образ, який означає будь-яке поняття, ідею, явище. Вузько, символ – умовний знак. До символічних зображень належать емблеми, герби, знаки.

Емблема – узагальнене зображення предметів, яке виражає конкретні поняття. Вона може стати знаком держави, міста, роду – гербом.

Алегорія, на відміну від емблеми, через конкретний образ виражає абстрактні поняття, такі, як "свобода", "слава", "перемога" тощо.

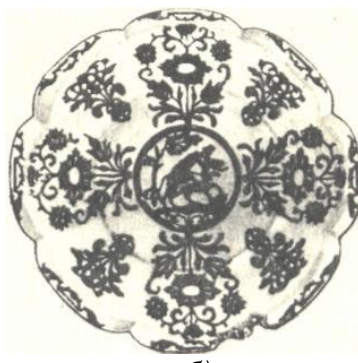
Орнамент – узор, візерунок, основою якого є повторення й чергування елементів. Орнамент зображує конкретні форми – листя, квіти, комахи – з наближенням до природи. Основним джерелом створення орнаментів завжди була природа. На шкірі змій, гусені, звірів, крилах птахів, комах, на рослинах, квітах природа "намалювала" чарівні візерунки, відкривши людині багатство їх поєднань. Орнамент може складатися з одного чи декількох декоративних елементів, фігур. Цілісну групу декоративних елементів називають декоративним ланцюжком. Асиметричні декоративні елементи надають орнаменту динамічність.

За змістом орнаменти поділяються на геометричні, рослинні, зооморфні, символічні, антропоморфні та комбіновані, кожен з яких використовується згідно з призначенням речі.

За формою орнаменти класифікують за трьома видами: замкнений, стрічковий та сітчастий. Можливі п'ять основних видів побудови замкнених орнаментів: а) за допомогою однієї площини симетрії; б) за допомогою однієї вісі симетрії; в) за допомогою однієї вісі й декількох площин симетрії; г) за допомогою декількох осей і площин симетрії; д) за принципом вільного ритму.

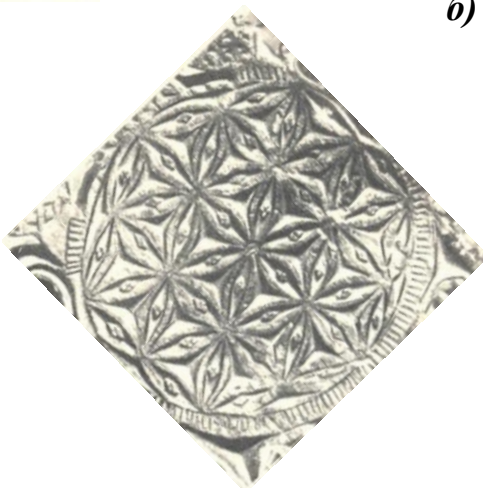
а)

б)

в)

г)

д)

Види замкненого орнаменту

Стрічковий орнамент – візерунок, декоративні елементи якого складають ритмічний ряд з відкритим двостороннім рухом, що вписується в стрічку. Існує сім видів стрічкового орнаменту.

Найбільш розповсюджені, де елементи рухаються вздовж вісі перетину: а) в одному напрямку; б) в двох напрямках; в) в одному напрямку за допомогою площини симетрії вздовж; г) в двох напрямках за допомогою площин симетрії вздовж і впоперек.

Асиметричний стрічковий орнамент будується шляхом вільного ритмічного повторення.

а)

б)

в)

г)

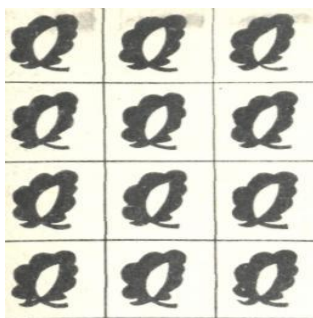

д)

Види стрічкового орнаменту

Сітчастий орнамент – візерунок, елементи якого, розташовуючись вздовж багатьох осей переносу, створюють рух в усіх напрямках. Основу сітчастого орнаменту складає система візерунків, яка визначає розташування декоративних елементів.

Нараховують п'ять таких систем: квадратну, прямокутну, косу паралелограмічну, ромбову й трикутну. Поєднуючи дві будь-які точки тієї чи іншої системи можна знайти вісі переносу, які уможливають побудову сітчастого орнаменту (рис. 3).

Види сітчастого орнаменту

Візерунки та орнаменти складають самостійний блок декоративного мистецтва. Візерунок передбачає вільну композицію всіх елементів, орнамент – дотримання ритмічного чергування.

Будь який орнамент і візерунок мають основний мотив – плями, геометричні форми, предмети оточуючого світу тощо. Іноді гарно поєднуються декілька мотивів. У зображеннях, з яких складаються візерунки або орнаменти, не завжди можна пізнати предметні прототипи. Їх форма, як правило, спрощена, колір змінений.

Малюючи предмети з натури, ми намагаємося якомога точніше передати їх колір, форму, пропорції тощо. Але, якщо цей малюнок перенести у декоративно-прикладне мистецтво, зображення буде строкатим, стомлюватиме око, деякі деталі стануть непомітними, та й не завжди можна перенести малюнок на тканину, дерево та ін.

Матеріал завжди диктує умови, що визначають зображення. Щоб зображення стало мотивом для візерунку чи орнаменту, потрібно творчо переробити його або стилізувати.

Декоративна обробка елемента візерунку обумовлюється рядом вимог. Спочатку потрібно враховувати призначення предмету. Мотиви для тканини й посуду вимагають різного рішення. Потрібно враховувати розміри речей, величину візерунка, повторення елементів візерунків, умови його розглядання (зблизька, велика відстань, миттєвий погляд чи довготривалий розгляд). Враховувати потрібно і матеріал.

Декоративна переробка елементів візерунка полягає у творчому узагальненні його форми, об'єкта, кольору й здійснюється за визначеними, розробленими в декоративно-прикладному мистецтві закономірностями.

Перероблюючи природну форму, визначають її суттєві ознаки. Вибираючи суттєве, вирішуємо, що можна відкинути. Декоративна обробка елемента візерунку завжди пропонує певну схематичність.

Починаючи роботу, потрібно оволодіти поняттям "композиція" в декоративно-прикладному мистецтві. Поняття "композиція" існує з давніх-давен, ще з римського права, коли воно означало примирення суперечливих сторін.

Термін "композиція" у перекладі з латині (composition) означає зіставлення, складання, з'єднання частин в одне ціле в певному порядку, сурядність тощо. Сполучення частин, складання елементів у певному порядку, їх взаємозв'язок, який переходить у гармонію цілого, ми спостерігаємо в рослинному і тваринному світі. Наприклад, кожна рослина складається з частин, які разом утворюють форму, що являє собою гармонійно завершену композицію.

Визначення "композиція" в образотворчому мистецтві можна знайти в енциклопедичних словниках чи мистецтвознавчій літературі. Наприклад, в енциклопедичному словнику Ф.А.Брокгауза та І.А.Ефрона композиція визначається як перенесення у картину або малюнок ліній, форм та образів, які ще не виразні в уяві художника, і складання з них органічного цілого за допомогою засобів та технічних прийомів, властивих певній галузі науки.

У природі найбільш характерним є цільність, симетричність та ритм. Цільність проявляється у побудові, конструкції предмету.

Симетрія – у рівновазі, тотожності лівої та правої частин об'єкта, вона бере свій початок у сфері реальної дійсності, де є однаковість лівої і правої половинок, дає поняття рівноваги.

Ритм – у повторюванні одного або декількох елементів через певні інтервали – це одне з чудес, що може бути продовженим до нескінченності. Для симетрії характерні відносний спокій, рівновага частин. Ритму – більший чи менший ступінь руху. Симетричними у своїй основі є квіти, складені з пелюсток та листя, розташоване на гілці у ритмічному порядку.

Навчати композиції – це не просто навчати графічної грамоти, а заохочувати дитину до мистецтва, до його світу. Композиція – явище надзвичайно складне, охоплює фактично весь творчий процес дитини.

Актуальність занять композицією на уроках образотворчого мистецтва полягає в тому, що в естетичному вихованні та у художньо-творчому розвитку дітей важливе значення необхідно приділяти навчання закономірностей художньої побудови та створення художніх образів, специфічних для того чи іншого виду мистецтва, але так, щоб не заглушити природний дар дитини до цього і не втратити цільності вільного дитячого малюнка.

Виділення головного, турбота про змістовий та образотворчий центр композиції стає справою нелегкою, особливо коли сюжет ускладнюється. Тут справі допомагає звичний для дітей порядок малювання, коли все починається від головного.

Композиція може бути центральною, коли найбільш компактно заповнюється центр роботи, але може і навпаки зосереджуватись на краях аркуша, лишаячи центр вільним. Методика навчання композиції враховує планування уроків відповідно до видів мистецтва.

У декоративно-прикладному мистецтві симетричне вирішення візерунка не є єдиним. Можна вирішити мотив візерунка асиметрично, при декоративній обробці елементів допустимо поєднання симетрії та асиметрії. Наприклад, листя горобини зображені симетрично, ягоди – асиметрично.

Потрібно також скомпонувати кольорове рішення візерунка. Воно може бути різноманітним і залежатиме від предмета, на якому буде нанесений малюнок.

Ткацтво (Кролевець).

Килимарство – найбільш поширена в усіх місцевостях України галузь ткацтва. Килим служить людині для утеплення та прикрашання житла (завішували стіни, покривали столи, скрині, ліжка, підлогу), також виконували обрядові та естетичні функції, були частиною приданого жінки. Дуже відомі килими з Решетилівки (Київщина), Косова (Гуцульщина), Коломиї (Західна Україна), Подніпров'я.

Килими з геометричним орнаментом поширені в західних областях України. Їх характерна особливість – членування основного поля на 5-7 частин та використання ромбів, геометричних та гачкоподібних елементів. Колорит цих килимів: насичені жовтогарячі тони в поєднанні з білою, чорною та зеленою фарбами.

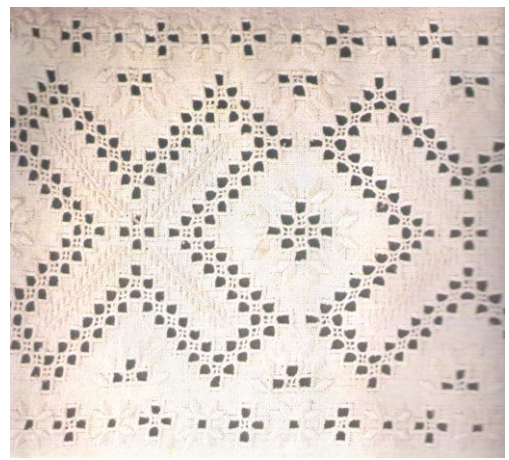
Вишивка. Вишиті сорочки, рушники, скатертини – справжні художні твори народних майстринь. Їх майстерність оспівана в народних піснях, казках, легендах, прислів'ях.

Слобожанщина

Київщина

Полтавщина

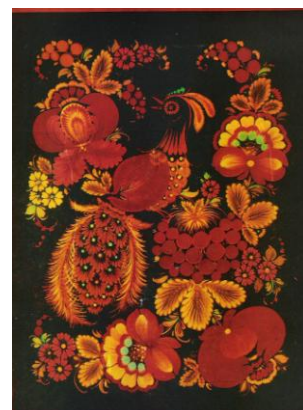
Київську вишивку пізнаємо по геометричному орнаменту. Це переважно вузькі стрічки з ромбоподібними мотивами. “Два кольори ” – червоний і чорний доповнюються іноді жовтим.

На Полтавщині вишивка відрізняється вишуканими за конфігурацією стилізованими рослинними мотивами. Надзвичайно гарні однотонні сорочки, вишиті відбіленими нитками, ніби покриті памороззю – мереживом дрібних візерунків (ромбів, прямокутників, меандрів, укладених в прямі або ламані лінії).

Для Львівщини властиві рослинні мотиви (плавно окреслені квіти, листки), укладені в стрічки або вільно розкидані в шаховому порядку квіти на хустках. Колорит вишивок –дзвінкий, утворений сполученням червоної, білої, синьої, зеленої, жовтої фарб.

Петриківський декоративний розпис дихає на нас ароматом ягід та квітів привільних степів Придніпров'я. Більше 200 років талановиті майстри краю творять чудеса, заворожують очі, пробуджують почуття захоплення красою української землі, її талановитим народом. Зародилось Південноукраїнське малярство в дохристиянські часи. Традиційно воно спиралось на систему знакового письма, яке відбивало світоглядні та естетичні погляди наших предків.

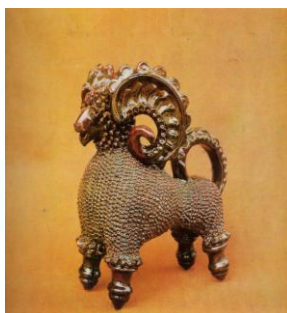
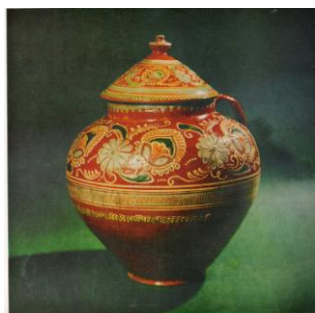
Сьогодні традиції народного розпису продовжують майстрині Оришка Пилипенко, Надія Білокінь, Тетяна Пата. В їх роботах дивовижно акумулювався тисячолітній менталітет нації, зберігся генетичний код образного самоствердження нації.

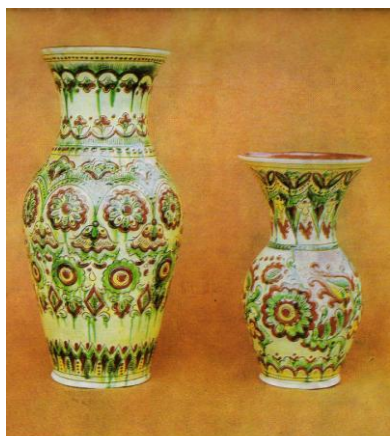
Кераміка

Хто був на ярмарку, та не бачив гончарних виробів? Всьому світові відомі опішнянські гончарі. Опішнянська кераміка випромінює на нас енергію полтавської землі, на якій так рясно розквітли барвисті квіти, дивує казковими звірами-посудинами з рельєфною поверхнею у формі баранців, левів, биків.

Полив'яна опішнянська кераміка вабить зір насиченими теплими тонами червонуватої охри з промальованими рослинними орнаментами з жовтувато зеленуватого кольору.

Полив'яна кераміка з Прикарпаття (с. Косів) відрізняється світлим колоритом, витягнутими пропорціями, пишним розписом, в якому поєднуються як рослинні мотиви, так і геометричні. На білому тлі чітко вимальовуються орнаменти світло-зеленою, жовтою, коричневою фарбами.

Народний одяг

Традиційно **народний одяг** складається з сорочки, запаски, плахти, керсетки, свити, кожуха.

Сорочка в **Лівобережній Україні** вишивалась по рукавах, коміру, подолу, нагрудній частині. Жіночі сорочки **Київщини** оздоблювалися горизонтальною смугою нижче плеча, а по всьому рукаву – окремі орнаментальні мотиви, або суцільна орнаментальна сітка. З домінуючим червоним кольором. Широко застосовувалися ажурні мережки.

На **Полтавщині** найчастіше застосовували мережані рукава у сорочках та оздоблений мереживом білий фартух. Поверх сорочки вдягалася запаска з орнаментованої вовняної тканини. Як святковий одяг була поширена плахта – поясне вбрання з двох зшитих полотен, доповнене з переду фартухом. На сорочку одягався керсет – безрукавка, яка мала свої особливості в кожній місцевості.

Кожний район має своє художнє обличчя.

В **Західній Україні (Буковина, Західне Поділля, Галичина)**: рукава жіночих сорочок суцільно вкривають вишивкою, або у вигляді навкісних орнаментальних смуг. Густий чорний колір відтіняє червоний, зелений, коричневий, оранжевий, що надає вишивці враження коштовної інкрустації.

Одяг **Закарпаття** виділяється в окремий комплекс. Унікальна природа цього краю подарувала майстрам народного одягу розмаїття кольорів та фарб.

Сорочки гуцулок вишивалися на комірі, рукавах та по низу. Запаска була з вишневими, брунатними, чорно – зеленими смугами.

Кептар – це овчинна безрукавка – верхній одяг гуцулів густо оздоблювалась яскравою вишивкою, аплікацією з хутра, шкіри та китицями з жовтих, зелених, червоних ниток.

Запаска – 2 шматка тканини, зв'язаних на верхніх кутах. Кольори переважно чорний, синій, червоний, білий.

Плахта – зшиті полотнища тканини до половини, розрізом спереду, який прикривався попередницею

Попередниця – барвиста вовняна тканина, під колір плахти, знизу оздоблена вишивкою, або поперечними стрічками.

Крайка – підперезує плахту, запаску, попередницю, прикрашена китицями. Кольори: червоний, синій, зелений.

Керсетка – безрукавка з оксамиту, шовку, легкої вовни.

Спідниця – деталь одягу жінок, що з'явилась пізніше від запаски та плахти. Виготовлялась з саморобного полотна. Іноді має багато складок.

Писанка – розписане мініатюрним орнаментом куряче яйце – з'явилася у час язичництва як атрибут весняних культових народних обрядів, пов'язаних з пробудженням землі весною, початком сільськогосподарських робіт, появою перших дарів природи, готуванням до збирання врожаю. Саме з цих весняних культових народних обрядів християни й запозичили роль яйця як життєдайної сили.

Ранні християнські общини, перейнявши з іудаїзму звичай святкування Пасхи, пов'язали його з легендою про страждання, мученицьку смерть і воскресіння Христа, оскільки за Євангелієм ці події сталися у період Пасхи, як правило наприкінці квітня. Про те, що наші пращури, як язичники, так і християни, надавали яйцю животворного значення, свідчить, зокрема, поширений у декоративному оздобленні писанки орнаментальний мотив сонця – джерела усього суцього на землі.

Та й саме святкування – і за язичництва, і за християнства – мало піднесений, урочистий і радісний характер. Це було справжнє свято і для малих, і для старих.

Отож, звичай розмальовувати курячі яйця з нагоди Великодня, зазнавши протягом тисячоліть складних трансформацій і збагатившись безліччю орнаментальних мотивів, кожен з-поміж яких мав глибокий зміст, перетворився у достоту прекрасне народне мистецтво.

Спочатку серед українців побутували «крашанки», тобто яйця фарбували в один колір рослинним барвником, скажімо відваром з лушпиння цибулі. Саме так здебільшого робили люди у наш час перед Великоднем, оскільки мистецтво розписування яєць занепало у зв'язку з утисками релігії та масовим атеїзмом. Пізніше з'явилися «крапанки». Робили їх так. Спершу яйце опускали в одну якусь фарбу, затим, коли воно висихало, на нього наносили крапки гарячого воску. Як віск охолоне, клали яйце у фарбу іншого кольору. Після висихання фарби яйце опускали у гарячу воду. Віск зникав і виходила напрочуд мальовнича композиція з різнобарвних цяточок.

Воскова техніка і колись, і в наш час застосовувалася при створенні власне писанок. Віск накладається на поверхню яйця тоненькою металевою трубочкою – «писачком» (звідси й назва – «писанка»). «Писачок» вмочують у розплавлений віск і наносять ним контур перших ліній орнаменту, що мають бути білими. Затим яйце опускають у барвник якогось певного кольору, скажімо синього. Відтак по синьому полю знову наводять «писачком» воскові орнаментальні елементи і опускають у барвник іншого кольору, припустимо червоного. Поступове накладання воском що далі, то нових елементів орнаменту і опускання яйця в фарбу все нових і нових кольорів утворює дуже вишукані й складні композиції. Після того, як фарби висохнуть, писанки ставлять у гарячу піч, де з них стікає віск.

Барвники для розписування яєць на Україні здавна виготовляли з усіляких рослин, приміром, з кори дуба, з різноманітного коріння, лушпиння цибулі тощо. З часом почали застосовувати анілінові фарби різних кольорів.

Серед українців поширилися також «мальованки», цебто яйця, розмальовані пензликом. Були колись і так звані «дряпанки». Це «крашанки», по яких голкою або іншим гострим металевим предметом видряпувався орнамент.

Подекуди на Україні поєднували техніки виконання крапанок і писанок. Робили це так. Яйце забарвлювали у якусь темну фарбу.

Затим темне тло розцяцьковували різнобарвними крапочками і поверх усього способом протравлювання наносили геометричний орнамент.

Візерунок на писанках буває здебільшого геометричний та рослинний. Але трапляється й зображення людини (нерідко Богині-Берегині з піднесеними руками), оленя, коня, півня або ще якоїсь птахи. Окрему групу становлять писанки із зображенням солярних знаків – Сонця та зірок.

У кожному регіоні України певний вид орнаментики. Це ж стосується й колірної гами. Приміром, для Прикарпаття характерні жовта, червона і чорна барви. На Чернігівщині побутують червоні, чорні та білі кольори. На Полтавщині – жовті, світло-зелені, білі; на тлі цих барв наносять розпис яскравими фарбами.

Різьблення

Різьблення – вид декоративно-ужиткового мистецтва, який виконується з деревини.

Особливо розповсюджений цей вид мистецтва в Західній Україні (Яремча, Косів), а також по всій території України.

Вирізають таці, миски, скриньки, намистини, шкатулки тощо.

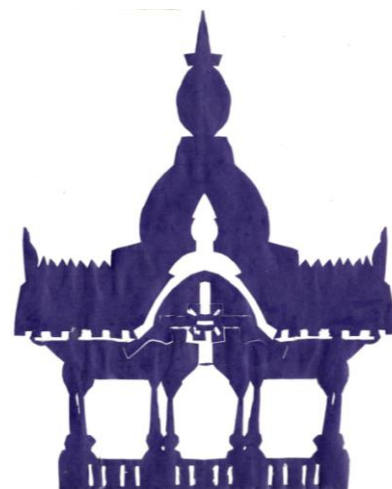
Витинання

Витинання, відоме на сході з давніх часів, було поширене в усіх районах України. У стильових різновидах, графічних мотивах, декору для прикрашення побутових предметів поєднувались висока майстерність та художня традиція. У народному житті витинанками прикрашали фронтони, обрамлення вікон і дверей, мисники, сволоки, шафи тощо.

Серед улюблених мотивів оздоблення – геометричні: трикутники, квадрати, ромби; архаїчні солярні та інші знаки – лінії, кола, хрести, крапки; рослинні: в'юнкі гілки, квіти, вазони; зооморфні: силуети, птахи тощо. Ці орнаменти становили первинний шар в іконографії народів світу.

На Придніпров'ї це була паперова “лиштва”, на Поділлі та Прикарпатті – “фіранка”, яка прикрашала полички шафів.

У історії витинання були злети і падіння. Знову відроджується витинанка у 50-х – 60-х рр. 20ст. Витинанка міцно утверджується на папері, знаходить шлях у побуті і на виставках, завдяки талановитим витинальникам та прихильникам. Таким як: Валентина Миколаївна Коздровська, методист декоративно-прикладного мистецтва Сумського Палацу дітей та юнацтва, Марія Авксентіївна Руденко з Вінниччини, відомий графік, скульптор, геральдик і ось тепер ще й витинкар Микола Теліженко. Справу народної майстрині продовжують багато її обдарованих учнів, серед них Романцов Сергій Васильович, методист вищої категорії Шосткінського Центру естетичного виховання дітей та юнацтва, керівник дитячого творчого об'єднання “Витинанка”.

Найдавнішими іграшками, знайденими на території України, є фігурки людей, тварин, посуду, овочів та фруктів V-IV ст. до н. е. підстави вважати ці предмети іграшками дає передовсім місце їхнього знаходження – могили дітей. Деякі іграшки були незграбні, що схиляє до припущень про виготовлення їх самими дітьми. Всі знайдені іграшки у могилах дітей були виготовлені з глини і зображали свійських та диких тварин.

Значна частина фігурок має порожнисту з вкладеними у неї кульками або отворами, які призначалися для створення звуку.

У похованих дівчаток виявлено глиняні ляльки з рухомо приєднаними руками й ногами. Поруч з ляльками був похований іграшковий посуд (гличик, миска, горщики). Також були знайдені іграшкові меблі (столики, крісельця).

Незважаючи на те, що іграшки були знайдені на території України, вони, очевидно, мають грецьке походження, оскільки у IV ст. до н. е. – III ст. н. е. Південну Україну заселяли колоністи з Греції. Найулюбленішою іграшкою греків та римлян була лялька. Відомо, що з настання повноліття діти дарували

іграшки богам. У день свого весілля дівчата приносили їх Венері або Діані, хлопці – Гермесу.

Уявлення про особливості функціонування давньогрецьких та римських іграшок, у тому числі і на території України свідчить про використання їх в обрядах.

Таким чином іграшки виконували виховну роль, і мали магічне значення. Завдяки шуму звукові іграшки (свищики, тарахкальця) охороняли своїх маленьких власників від злих сил. Через посередництво іграшок дітей залучали до обрядів. Врешті іграшки, як важлива й життєво необхідна річ, супроводжували дітей в потойбічний світ.

Після революції були створені майстерні по всій Україні, де виготовлялися глиняні іграшки. На Слобожанщині були осередки у Харківській області с. Климарівка, Сумській обл., с. Глинські, Полтавській – Опішне. У твори народних майстрів проникла символіка «нового ладу» – п'ятикутні зірки, серп і молот, червоноармійці, тачанки, колгоспники тощо. Народна глиняна іграшка по справжньому почала розвиватись на початку 1980 року. Поряд з традиційними типами й формами розвинулись сюжетні композиції. Вони відображають історичні теми та літературні твори. Сьогодні іграшку виготовляють відомі народні майстри: Анастасія Білик, Іван Демченко, Ганна Віденко, Олександра та Іван Порохівники. Крім глиняних іграшок були ще іграшки з тканини, так звані ляльки-мотанки та інші.

Глиняні іграшки, свистунці (Опішне)

Лялька-мотанка

ХУДОЖНЯ ФОТОГРАФІЯ

Головним засобом виконання художньої фотографії є фотоплєнер.

Фотоплєнер – один із цікавіших масових заходів в якому відбувається самореалізація фотографічних задумів. Слово плєнер походить від французького *plein air* – вільне повітря. Вперше цей термін був використаний художниками імпресіоністами які вважали, що тільки на вільному повітрі можна спостерігати реальні відтінки кольорів. Одним із основоположників теорії (*impression* – враження) являється К.Моне – французький живописець

XIX століття. Рано, до світанку сонця, живописці виходили на природу з мольбертом і фарбами, і починали творити свої шедеври. Одним із головних аспектів в роботі митця залежало від підбору фарб для вираження пейзажів ранньої, вечірньої чи денної пори. Відомо, що світло і тіні різного часу доби відрізняються за теплотою та холодом, а тим паче в студійній обстановці.

З винайденням фотографії основним інструментом для створення етюду став фотоапарат (1839р). Спочатку фотоапарат був громіздкою камерою і поступово, за рахунок удосконалення конструкції і нових матеріалів, перетворювався на сучасну компактну камеру від аматорського до професійного рівня. Можливість зупинити мить сходу чи заходу сонця збільшилась в декілька разів, а дублювання кадрів дає змогу підібрати кращий. Але наявність фотографічної камери не говорить про її переваги в створенні композиції. Все буде залежати від тих художніх та технічних знань, якими володіє фотограф. І не тільки від них, а ще і від того, які матеріали використовує, якою плівкою користується (чорно-білою чи кольоровою), якою камерою знімає (плівковою, цифровою, або камерою з мобільного телефону).

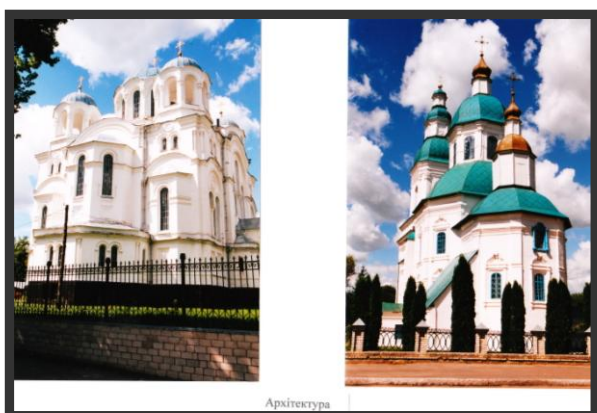
Перевага фотографа від художника в тім, що за час пересування по місцевості він може зафіксувати більше цікавих моментів. Отже говорячи про фотоплєнер, ми маємо на увазі вільне пересування на свіжому повітрі, фіксуючи за допомогою фотоапарата цікаві моменти пробудження або сну в природі, різних природних явищ, творіння людей, життя рослин, комах, звірів. Зміст проведення фотоплєнера полягає не в тому, що людина просто ходить по місцевості і бездумно фотографує всі її прояви, а в тім, що кожен природний елемент пов'язаний один з одним і не можуть існувати нарізно. Тому фотографу-художнику треба обміркувати як передати цей зв'язок. До кожного знімка треба підходити вдумливо, замислюючись над тим, чи є зв'язок між елементами, чи ні.

Наприклад: краплини роси на листочках рослини; сонце, небо з хмарками, річка, верба на березі – все це елементи з яких можна скласти розповідь; квітка і комаха, що бере нектар – приклад найпростішої композиції з двох елементів – етюд; ніс, губи, очі, мимічні м'язи людини говорять про її

настрій, створюючи портрет, а руки людини можуть розповісти про її життєвий шлях.

Отже фотограф-художник на фотоплері – це людина яка уважно вивчає всі природні елементи створені як природою, так і нею самою, знаходить зв'язок між елементами, зміст речей і їх розповідь, натяк на дійство, слабких і сильних, переможців і переможених, єдність та боротьбу кольорів, врівноваженість світла й тіні, форм і абстракцій.

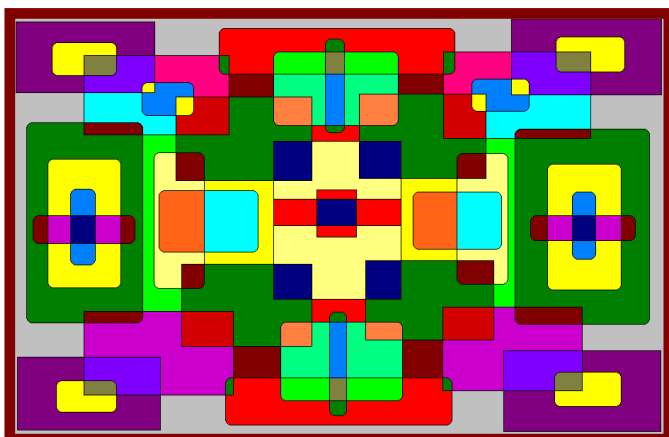

Нервова система людини немов в „тихому світі” перебуває в полоні цих речей. Йдучи стежками та бездоріжжям мимоволі тренуються м'язи, гострішими стають очі, чутливішими вуха. Нервова система стає більш врівноваженою, а погляд більш поміркованим. Природа – наш великий вчитель, до неї звертаються всі люди шукаючи поради, насолоди, порятунку.

КОМП'ЮТЕРНА ГРАФІКА

Комп'ютерна графіка. Художні можливості та застосування в культурі. Комп'ютерна графіка – новий вид графіки і сьогодні використовується дуже широко. За допомогою комп'ютерних програм можна малювати, будувати схеми і діаграми, таблиці, обробляти фотографії і інформацію, переглядати енциклопедичний матеріал, спілкуватись за допомогою електронної пошти тощо.

Представляємо найпростіші види комп'ютерної графіки – малювання.

КІНОМИСТЕЦТВО (УРОК №1)

Тема: Екранні види мистецтва. Види кіно.

Мета:

- познайомити з історією винаходу кінематографу;
- систематизувати знання щодо видів кіно;
- познайомитись з жанрами кінематографу на прикладах творів провідних режисерів світового кіно;

Поняття: кіно, ігрове, науково-популярне, анімаційне; жанри кіномистецтва;

Вміння: розбиратися в видах, жанрах кіно; аналізувати художні засоби кіномистецтва;

Тип уроку: комбінований.

Ілюстративний матеріал: портрети Л. Ж.М. Дагера, Ж.Н. Ньєпса, У.Г.Ф. Толбота; кадри з відомих фільмів;

Відео – ряд: “Прибуття поїзду”, “Веселі хлоп’ята”, “Весна”, “Матриця”, “Ісус з Назарету”, “Загублений світ”, з участю Чарлі Чапліна;

Музичний матеріал: І. Дунаєвський музика з к/ф (за вибором).

План:

1. Історія фото, які ожили. Винахід братів Люм’єр.
2. Маска “маленької людини” в творчості Ч. Чапліна.
3. “Великий німий” не тільки розмовляє, але й співає. (Жанр музичної комедії).
4. Калейдоскоп кіножанрів (відео-вікторина.)

Історія фото, які ожили. Винахід братів Люм’єр.

166 років тому 7 січня 1839 року на засіданні Паризької академії наук було повідомлено про винахід технічного апарату – **дагеротипу**, яким можна отримати візуальні зображення об’єктів на світлочутливих матеріалах. Авторами патенту були художник **Луї Дагер**, винахідники **Нисефор Ньєпс** та **Фокс Тальбот**. Хімічна обробка давала можливість зберегти малюнок, створений світлом. Так почалась ера **фотографії**. Ми вже не уявляємо собі життя без фото, кіно, відео. Фото і кінокадри стають історичними документами, бо закарбували для нащадків минуле, і з часом стають все ціннішими.

Через 56 років (1895) **Луї Люм’єр** (син художника, який захоплювався фотографією) вивчав кінетоскоп Едісона. Малюнки з танцюючою парою, які швидко рухались в кінетоскопі, створювали ілюзію розвитку дії, плавного переходу від однієї фази до іншої. Це підштовхнуло Л. Люм’єра до винаходу **кінематографу** – так він назвав свій апарат. Разом з братом **Огюстом** вони

почали знімати перші **документальні фільми**. Згодом організували серійний випуск кіноапаратів, плівки.

Було знято 1500 малесеньких фільмів на 1-2 хвилини. Кіносеанси проходили під акомпанемент фортепіано або саксофону.

Кіно – один з видів екранних мистецтв, поряд з телебаченням та відео, який оперує фотографічним зображенням, що рухається.

Документальне кіно – вид кіномистецтва, матеріалом для якого є зйомки справжніх подій та осіб.

Маска “маленької людини ” в творчості Ч. Чапліна.

Новий етап розвитку кінематографу пов’язаний з ім’ям Чарльза Спенсера Чапліна (1889-1977). Ексцентрична зовнішність: широкі штани, тісний піджак, черевики з довгими носами, кумедна хода, постійна супутниця тростинка – “маска ”, створена талановитою людиною, актором, сценаристом, режисером, композитором Ч. Чапліним. Народився Ч.Чаплін в Швейцарії в родині акторів мюзік-хола, дуже рано в дитинстві виступав на сцені. З театром пантоміми приїхав на гастролі до Америки (1914р.) Знімався в **короткометражних німих фільмах**. З 1920 року організував власну кіностудію, почав випускати **повнометражні** картини, де виступав як актор, сценарист, режисер, композитор.

Ч.Чаплін

Ч.Чаплін з Л.Орловою та Г.Александровим

Вершиною творчості Ч.Чапліна став фільм – комедія “Вогні великого міста” про кохання безробітного бродяги до сліпої продавщиці квітів. “Букет” почуттів викликає образ, створений на екрані Чапліним: м’яка усмішка, легкий смуток, людське співчуття до людини, яка попри всі негаразди намагається бути щасливою.

За своє довге творче життя Ч.Чаплін отримав премії “Оскар ” – за внесок в кіномистецтво (1971), Золотий приз кінофестивалю у Венеції (1972), радянську Міжнародну премію миру (1964).

Ігрове кіно – один з видів кіномистецтва, який на відміну від документального кіно знімається за певним сценарієм, передбачає гру акторів, чим наближається до театрального мистецтва, поділяється на жанри (трагедія, комедія, епопея, детектив, бойовик, фентезі.)

Ексцентрика – загострено – комедійне зображення алогічних, безглуздих дій персонажу.

”Великий німий ” не тільки розмовляє, але й співає.(Жанр музичної комедії)

Звукове кіно – вид кінематографу, в якому зображення супроводжується мовою, музикою, іншими звуками синхронно із зображенням. (20-ті р. ХХ ст.)

Справжньою революційним кроком в кіно стало поєднання синхронного звуку із зображенням на півці. Вітчизняний кінематограф відчув злет з періодом творчості кінорежисера **Григорія Александрова** (прізвище Мормоненко) (1903-1983). Його вважають засновником жанру **музичної кінокомедії**. Не одно покоління наших співвітчизників зростало під енергійну життєствердуючу музику кінокомедій Александрова: “Веселі хлоп’ята ” (1934), “Весна ” (1947), “Цирк ” (1936), “Волга-Волга ” (1938). Музику до них писав композитор **Дунаєвський І.О.** Герої тих фільмів вчили глядачів “загартовуватися, як сталь ”, “з піснею по життю крокувати ”, “боротися, шукати і не здаватися ”, бо “тільки сміливим підкорюються моря”. А ще вони вчили кохати всім серцем. Так, як про це співає **Л.Утьосов** в к/ф “Веселі хлоп’ята ”.

Л. Орлова

М.Дунаєвський

Л. Утьосов

Головні жіночі ролі в кінокомедіях виконувала зірка вітчизняного кінематографу 30-50 рр. **Любов Орлова** (1902- 1975) Талант її був однаково яскравим і як акторки, і як співачки, до того ж вона чудово танцювала.

Паралельно з ігровим кіно розвивався ще один вид кіномистецтва – **анімаційне кіно**. Перші мультиплікаційні фільми були випущені в 1908 році у Франції. Першій звуковий м/ф створив Уолт Дісней (1901-1966) американський

режисер, художник-мультиплікатор, продюсер. Це був м/ф з серії про Міккі Мауса. В 1930 році за нього У.Дісней отримав "Оскара". В 1937 році виходить перший повнометражний анімаційний фільм "Білосніжка та сім гномів".

"Шрек"

Сильвестр Сталлоне

Ален Делон, Жан Поль Бельмондо

Мерилін Монро

З розвитком комп'ютерної графіки стало можливим створення надзвичайно складних технічних ефектів (приклад комп'ютерного анімаційного фільму "Шрек").

Великий вплив на сучасне життя, на стиль поведінки людини має масовий кінематограф. Провідну роль у створенні масової кінопродукції відіграють Сполучені Штати Америки з їх "фабрикою марень" Голлівудом. Тут щорічно створюється кількасот кінокартин, більшість з яких розрахована середнього споживача. Такі фільми намагаються здивувати спец ефектами, видовищними сценами тощо.

Продукція Голлівуду різноманітна у жанровому відношенні. Є історичні фільми ("Сід", "Бен-Гур", "Клеопатра"), фантастичні ("Зоряні війни", "Термінатор"), пригодницькі стрічки і бойовики ("Індіана Джонс", "Коммандос", "Рембо"), фільми-катастрофи ("Титанік", "День незалежності"), мелодрами ("Занесені вітром", "9 з половиною тижнів", "Красунечка") тощо.

Серед діячів сучасного кінематографа слід назвати режисерів Дж. Лукаса, Д. Камерона, С. Спілберга, С. Кубрика, Р. Земекіна, Р. Поланського, С. Параджанова, А. Тарковського; акторів А. Шварценегера, С. Сталлоне, С. Сігала, Н. Кейджа, Дж. Ніколсона, Дж. Деппа, Л. ді Капріо, Ш. Стоун, Дж. Робертс, К. Бесінджер, М. Пфайффер та ін.

Калейдоскоп жанрів. Розглянемо жанри кіно.

Комедія – жанр драми, в якому дії та характери трактуються комічно.

Ю. Нікулін, А. Миронов, А. Папанов у фільмі "Діамантова рука"

Мелодрама – п'єса з гострою інтригою, різким протиставленням Добра і Зла, перебільшеною емоційністю.

Л. Гурченко, О. Басилашвілі у фільмі "Вокзал на двох"

Актори російського кіно М. Караченцов та О. Меншиков

Бойовик – (фільм екшн) фільм насичений дією з несподіваними поворотами сюжету. Часто відносяться також пригодницькі, фантастичні, кримінальні картини.

Фентезі – жанр наукової фантастики, але більш вільно, “казково” використовує теми космічних пересувань в просторі і часі, міфології прадавніх цивілізацій.

Епопея – складна тривала історія будь чого, яка вміщує низку значних подій.

Блокбастер – "високобюджетний фільм", фільм, на який витрачені великі кошти.

Ще одним різновидом масового кіно є **телесеріали** або так звані **мильні опери** (назва походить від того, що перший телесеріал було знято на замовлення компанії, яка випускала миючі (мильні) засоби). У переносному значенні – від того, що дуже довгі ці серіали, це багатосерійні епопеї, в яких переважно розповідається про долю однієї сім'ї, дуже повільно розгортаються події сюжету. Кількість серій в такому телесеріалі може нараховувати від 10-15 серій до 500-600.

Класичними прикладами є американські серіали "Багаті також плачуть", "Санта-Барбара", латиноамериканські, мексиканські, аргентинські "Рабиня Ізаура", "Просто Марія", російські "Бригада", "Вулиці розбитих ліхтарів", "Крот" тощо.

Мультиплікаційне кіно – вид кіномистецтва, твори якого створюються шляхом зйомки послідовних фаз рухів мальованих або об'ємних об'єктів. Українське мультиплікаційне кіно відрізняється національним колоритом та здебільшого гумористичним сюжетом.

«Як жінки чоловіків продавали»

«Як козаки куліш варили»

Науково-популярне кіно – вид кіно, в якому основи різних наук викладаються в доступній широкому колу глядачів формі; популяризує досягнення у всіх сферах знань.

Ми вже не уявляємо свого життя без фото, відео, теле- апаратури. Розширюючи межі пізнання, ми зазирали в макро- і мікрокосмос. Космічна ера надала нового імпульсу **засобам комунікації**.

Сенсаційними були кожні нові фотокадри, теле- і відео-зйомки: зворотного боку Місяцю, руху планет Сонячної системи, поверхні Марсу, Венери, комети Галей, процесів, які відбуваються на Сонці...

Підсумок уроку.

Запрошуємо вас у відкритий Космос разом із космічною службою США НАСА (*демонструється в/ф "Рансодія космосу"*).

Обмін враженнями, інтерпретаціями щодо візуальних та музичних образів фільму.

Учитель закріплює поняття види кіномистецтва: документальне, ігрове, анімаційне, пропонує навести приклади кожного з видів.

ЖАНРОВА ПАЛІТРА КІНО

АГІТФІЛЬМ – короткометражний художній або документальний фільм публіцистичного характеру, який використовується для політичної агітації.

ВЕСТРН – жанр американського кіно, що отримав широке розповсюдження, присвячується, героїзму перших поселенців Заходу. Достоїнством вестерну є обережність, гострота сюжету, цікавість, динамізм подій.

ДОКУМЕНТАЛЬНЕ КІНО – (хронікальне, монтажне, інше) – вид кіномистецтва, де зображуються дійсні тонкі факти та явища.

ІСТОРИЧНИЙ ХУДОЖНІЙ ФІЛЬМ – жанр кіномистецтва, в якому, в ігровій формі створюються й демонструються історичні події.

КІНОЖУРНАЛ – вид кінохроніки, де зображуються інформаційні явища, події країни, політичні, міжнародні події тощо.

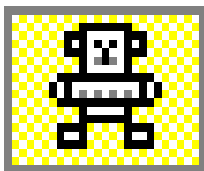
КІНОКОМЕДІЯ – жанр кіномистецтва, головною особливістю якого є зображення характерів, конфліктів та ситуацій з акцентом гумору, що викликає сміх глядачів.

МЮЗИКЛ – жанр, який поєднує в собі ознаки солодкого й тонкого звучання, твір (наприклад, оперета), іноді оперу або балет.

КІНОХРОНІКА – оперативна кіноінформація, репортаж про події, факти сьогодення.

МЕЛОДИЧНЕ КІНО – вид кіномистецтва, в якому музика становить головну роль.

МУЛЬТИПЛІКАЦІЙНЕ КІНО – вид мистецтва, твори якого створюються шляхом знімання поступових фаз руху мальованих (графічна мультиплікація) або об'ємних (об'ємна мультиплікація) об'єктів. Має розвиток в усяких жанрах. Найулюбленіший – казка.

НАВЧАЛЬНЕ КІНО – один з видів наукового кіно, який використовується в навчальному процесі. Під час карантину в 2010-2011 навчальному році в м. Шостка Сумської області по телебаченню демонструвалися навчальні уроки, які проводили вчителі шкіл, викладачі Вузів.

НАУКОВЕ КІНО – вид кінематографії, які формують ще підвиди – наукове велике, навчальне, науково-дослідницьке, науково-виробниче.

НАУКОВЕ ВЕЛИКЕ КІНО – один з підвидів наукового кіно, в якому в доступній формі розповідається про основи різноманітних наукових понять, популяризуються досягнення в усіх галузях знань. Використовуються спеціальні види зйомок, уповільнена, по швидка, в рентгенівських променях, мікро зйомка, мультиплікація, графічне, об'ємне моделювання. До цього підвиду відносять традиційно фільми з мистецтва, спорту, мандрівок тощо. Велике наукове кіно має жанри – це кіноколекція, кінонарис, фільм-спостереження, фільм-роздуми, фільм-дослідження, фільм-попередження.

НАУКОВО-ВИРОБНИЧЕ КІНО – один з видів наукового кіно, в якому пропагують нову техніку, прогресивні методи, технології праці, необхідні в народному господарстві.

ФАНТАСТИЧНЕ КІНО – вид кіномистецтва, головним прийомом якого є розумовий експеримент, показ можливостей й небезпек наукового прогресу, ставиться перед глядачами проблема теперішнього світу, моральні, філософські, соціальні, психологічні проблеми, які змушують замислитися глядача про долю людської цивілізації.

РИЗИКОВАНІЙ ФІЛЬМ (ТРИЛЛЕР) – фільм ризикованого жанру, для якого характерна тонка фабула, заснована на пригодах, на неочікуваному, все, що порушує звичний хід подій, є надзвичайно небезпечним, що примушує героїв до швидких, рішучих дій.

ПАНОРАМНЕ КІНО – вид кінематографу, в якому фільм зазвичай знімають одночасно на три кіноплівки, причому на кожній отримують третину

зображення об'єкту, проекція здійснюється трьома проекторами на сильно прогнутий екран великих розмірів.

СТЕРЕОКІНО – вид кінематографу, технічні засоби якого є окуляри, які дозволяють створювати у глядачів ілюзію об'ємності об'єктів, що зображуються на екрані.

ТЕЛЕВІЗІЙНІ ЖАНРИ – способи відображення навколишнього світу на екрані: нарис, інтерв'ю, репортаж, телеспектакль, багатосерійний фільм, рекламні ролики тощо. Сьогодні система телевізійних жанрів об'єднує багато жанрів журналістики, мистецтва, науково-популярних форм, розваг і навчання тощо.

ХУДОЖНЄ (ІГРОВЕ) КІНО – вид кіномистецтва, який включає також фільми епічного, ліричного, почуттєвого жанрів. Відображає дійсність в образах, які створені спільними зусиллями сценариста, режисера, оператора, гримера, освітлювача, актора.

ДОДАТКОВІ ЖАНРИ

Биографический

Фильм Биография или как часто говорят, биографическая картина (английский биографический фильм) – фильм, который показывает драматические ситуации в человеческих жиянях или людях. В отличие от «картины, основанной на истинной истории», или «исторических фильмах» биография фильма, попытки передать всесторонне биографию человека, или, по крайней мере годы, которые играли наиболее важную роль в человеческой жизни. С 1980 биографические картины становятся более популярными, и в технологических процессах создания фильмов и увеличения бюджетов, исторические периоды позволяют директорам обновлять более полное продвижение. В начинающемся 2000 было много биографических картин – «Человек на Луне», "Ali", "Жареный" и другие. Тогда биографические фильмы начали приветствоваться широко и были представлены различным вознаграждениям академий фильма.

Боевик

Боевик (английский боевик, письмо. Боевик, (ekshen-фильм) – жанр кинофильма, в котором основное внимание уделяют насилию. Это к увольнению, поединкам, преследованию, и т.д. большинство повстанцев иллюстрирует известный тезис, "хороший, должен быть с кулаками». Фильмы действий часто обладают высоким бюджетом, изобилуют каскадёрскими уловками и специальными эффектами. Их

считают *popularisation* так называемый. «Эстетика насилия» это во многих отношениях обязано к таким лентам. Фильмы этого жанра часто не обладают запутанным замыслом, главный герой обычно оказывается перед очевидным: коррупция, терроризм, похищение, убийство. Не находя иного способа, главный герой решает обратиться к насилию. В результате десятки, и иногда и сотни злодеев часто бывают уничтожены. Большинство фильмов не рекомендуют смотреть подросткам, младше 16 лет. Счастливым концом – обязательный признак фильма, «зло должно быть наказано».

Боевые искусства

Фильм с боевыми искусствами – фильмы этого поджанра сюжетно отличаются от других фильмов жанра повстанец немного. Но в оппозиции характеров этих фильмов акцент становится не на заявлении огнестрельного оружия, и на рукопашных поединках с заявлением приемов борьбы с искусствами (часто восточные боевые спортивные состязания). Версия фильма с борьбой с искусствами является историческими драмами в жанре уся.

Вестерн

Вестерн (західна англійська мова письма – західний) – художественный жанр, особенность для США, включает кино, телевидение, литературу, живопись и другие искусства. Действие в *westerns* в основном происходит через вторую половину столетия XIX-th в Диком Западе – будущие американские Западные государства, вместе с в Западной Канаде и в Мексике. Самое большое цветение жанра имело на середине столетия ОБМАНА-ТН. Спад с тех пор был обрисован в общих чертах. Аргентинская литература гаучо и истории о европейских поселенцах в Австралии примыкает к западному.

Военный

Военный фильм или батальный фильм – исторический художественный фильм, восстанавливающий события действительно происходящей войны или сражения, боеприпасов, оружия, приемов и организации борьбы. В центре художественного состава фильма сражения обычно есть сцена главного сражения, мелкие перестрелки комбинируются в широкие панорамные планы с завершением игры героев фильма. Фильмы сражения – один из более жанров затратных в кино, так как часто привлекаются или производство военной технологии, разрушение пейзажа, больших массовых митингов костюмированных, трудных компьютерных эффектов и т.д. В советском и российском кино военный фильм

назвал любой фильм о событиях 1941-1945, независимо от присутствия сцен сражения. Фильм любого жанра, где используются события вооруженных сил, заговоры, в классификации фильмов иногда понимаются двойными определениями: военно-исторический, военно-биографический, военное приключение, военно-детективное, военно-лиричное, военная комедия и т.д.

Гангстерский фильм

Гангстерский фильм – действие этого фильма часто происходит в США в 1930-ых годах – во время повстанцев, цветения группировок гангстера, разборок между бригадами гангстеров. Американское кино отразило рост организованной преступности, возникновение синдикатов гангстеров и различных мафий во время эпохи "сухой законной" и Великой Депрессии. Названия «враги общества №1» Al Capone и Джон Dillindzhera, лидеры наиболее известных преступных организаций, стали еще более популярными, чем изображения одиночных игр гангстеров, спетых в westerns.

Детектив

Фильм Детективный – жанр кино, какой продукт неизменно содержит иллюстрации преступных деяний, исследования последствий и определения виновного. У зрителя, как правило, есть желание сделать собственное исследование и выдвинуть собственную версию преступления. Детектив (английский детектив, от брони. detego – я открываюсь, я выставляю) – главным образом литературный и жанр кино, какие фильмы описывают процесс исследования таинственного инцидента с целью обнаружения обстоятельств и раскрытия загадки. Обычно инцидент как таковой действия преступления, и детектив описывают его исследование и определяют виновного, в этом случае конфликт, находится в работе на столкновении правосудия с беззаконием, которое прибывает до конца фильма, где побеждает правосудие.

Драма

Драма – литературный жанр и жанр кино, который получил специальное распределение в искусстве столетий XVIII-XXI-st. Постепенно заменял другой жанр драматического искусства – трагедию, имея настроенный против этого главным образом домашний сюжет и стилистику, более приближенная к обычной действительности. Драмы представляют, главным образом, частную человеческую жизнь и ее острый конфликт обществу. Таким образом, акцент часто становится на универсальных противоречиях, воплощенных в поведении и актах конкретных характеров.

Исторический

Исторический фильм – фильмы этого жанра искусстве кинофильма восстанавливают действительно происходящие исторические события. Исторические фильмы обычно бывают высокобюджетными, стремятся к красивым истокам, пейзажу, бывает часто с внушительными массовками.

Комедия

Кинокомедия – комедия на экране. Фильмы, которые берут как цель сделать этот жанр смехом для зрителя, поднять улыбку, улучшить настроение. Вместе с драмой, фильмами ужасов и научной фантастики, комедии – один из основных жанров фильмов. Фильм комедии появился почти одновременно с возникновением кино. Первые фильмы комедии были немые, но вопреки этому они были очень популярны у зрителей даже после возникновения звука. *Charlie Chaplin* был наиболее известным комиком эпохи немого кино. Отличите некоторые виды, или жанры фильма комедии:

- Пародии – комедии, пародирующие любой другой жанр.
- романтические комедии – комедии о любви.
- шутовство.
- трагикомедии – комедии, в которых комические эпизоды объединены с трагическим.
- Комедия ужасов – комедия, в которой комические эпизоды объединены с эпизодами ужасов или часто комедий ужасов называют фильмы, пародирующие фильмы ужасов.
- преступная комедия – комедия, где главные герои – гангстеры, воры, полицейские или это комедия с элементами преступного фильма.
- музыкальная комедия – комедия, в которой это - много музыки и песен.

Музыкальный

Музыкальный фильм – жанр искусства кинофильма, особенность которого состоит в том, что актеры фильма не только участвуют в диалогах, но также и поют песни, что добавляет замысел. Набор музыкальных фильмов разводят опереттами. Также музыкальные фильмы часто становятся удобным форматом для профессиональных певцов, приглашенных играть ведущие роли. К музыкальному также относят фильмы, в которых актеры не поют, и танцуют, а эти танцы – часть замысла (например, х/ф «Зимний вечер в Гаграх»).

Нуар

Нуар (фр. *noir* – "черный") – жанр искусств кинофильма, характеризующих специальный Голливуд драмы преступленные, подчеркивая моральную двусмысленность и сексуальное побуждение. Явился результатом синтеза американского резкого детектива и немецкого экспрессионизма. Термин «черный фильм» или «фильм, нуар» (фильм франка *noir*) был введен французскими критиками в 1946 для обозначения стиля, у которого есть популярность в американском кино в середине сороковых. Для этого преступный заговор, мрачная атмосфера циничный фатализма и пессимизм, удаление стороны между героем и антигероем, относительной реальностью действия, темным освещением сцен, как правило, вечерняя и значительная степень женоненавистничества характерна. Несмотря на узкие структуры стилистики, «черный фильм» является достаточно разнообразным. Детектив Джона *Hjustona's* «мальтийский сокол» (1941), который вошел в тип твердого, циничного героя и изображение благоразумной, наемной женщины, предающей это в американское кино, был одним из предшественников этого руководства. И это, и другой резко контрастировал с веселыми Голливудскими героями 30-ых лет. К военному концу был один из первых и лучших «черных фильмов» - "Двойная страховка» (1944) Одна миллиардная часть *Uajldera*. Это был фильм «без любых следов любви или жалости». Заговор женщины, обманывающей любовника, чтобы избавиться от богатого мужа, соединил героя и антигероя в одном человеке, и был довольно тверд в намерениях. Новая стилистика соответствовала капризам времени: конец войны и возвращение солдат с фронта вынудили американцев видеть человека действительности. «Черные фильмы, "используемые, как правило, детективные заговоры, заимствуют их такие авторы, как *R.Chandler* (« Убийство, моя любимого », 1944), *D.Hemmet* (« Стекланный ключ », 1942), *Д. М.Kejn* (« Почтальон всегда звонит дважды », 1946), *Е.Heminguej* ("Убийцы", 1946), и т.д. Их стилистика казалась благоприятной для маленьких студий, которые освобождали низкие ленты бюджета категории, это было возможно, чтобы удалить ночью, используя минимальное освещение, является частым по природе. С ограничениями бюджета такие директора, как *Е.Dzh* (наиболее успешно справился), *Улмер* ("Obezd", 1945) и *Е.Dmitryk* («Крест стреляют», 1947). Их картины так же как *Z.Dassena*, работы *G.Hetueja's*, и т.д., приблизились к Голливуду, к действительности.

Трагедия

Трагедия – как жанр в драматическом искусстве, по существу отличается от драмы. В кино трагедию можно рассмотреть как поджанр драмы. В основе трагедии лежит столкновением человека с миром, обществом, судьбой, выраженной в борьбе сильных характеров и страстей. Но, в отличие от обычной драмы, трагическое столкновение обычно прибывает до конца с разрушением главного героя. Действие, развитое в трагедии, является результатом свободы выбора трагического героя. Через трагедию зритель приходит в катарсису (очищение). У трагического героя нет никакого характера, поскольку зритель смотрит на случай его глазами. Поскольку присутствие существования трагедии точных моральных фондов и этических понятий необходимо. И как присутствие трагического героя — человек, обладающий специальными моральными качествами. Этот жанр возник в Древней Греции, затем исчез довольно на долгий период, возродился снова в Ренессансе, затем существовал во время эпохи классицизма. В столетии ОБМАНА-ТН жанр трагедии возник снова в связи с возникновением философского руководства экзистенциализма.

Между трагедией и другими жанрами в драматическом искусстве, возможно, показать различия на простом примере. Продукт V.Shakespeare's «Romeo и Juliette» часто неправильно называет трагедию, но этот продукт не трагедия, поскольку все появление с характерами – вагон несчастных случаев, вместо результата их выбора. В то время как "Гамлет" Шекспира является трагедией в чистом виде – сам Гамлет делает выбор, он отказывается от всего, чтобы выполнить обязанность, но поскольку этот долг является неестественным, то он обрекает себя (непосредственно) на разрушение. И это делает все абсолютно осознанно.

Триллер

Триллер (от английских острых ощущений – "чтобы вызвать острые эмоциональные сенсации") – жанр литературы и кино; к нему относят фильмы, которые стремятся создавать для сенсации, вызвать у зрителя интенсивного волнения. У жанра нет никакой ясной границы. Часто к триллерам относят фильмы, имеющие детективно-приключенческий акцент, в которых есть подготовка к любому уникальному преступлению. К триллерам также часто относят и фильмы ужасов.

Фантастика

Кинофантастика – жанр художественной кинематографии, которая может быть характеризована как поднятый уровень соглашения. Изображения, события и среда фантастических фильмов часто преднамеренно освобождаются от обязательств обычной действительности.

Может стать что касается достижения определенных художественных проблем, чтобы достигнуть кастовости фильма, основателям употребляют больше фантазии, чем средств реалистического кино, и просто развлекают зрителя (последнее характерно прежде всего для кино жанра).

Характер зависит от конкретного замысла или жанра – научная фантастика, фантазия, фильм ужасов, фантасмагории, – однако все они могут широко быть поняты как фантастический фильм.

Есть также более узкое представление о фантазии фильма как о массовом просто коммерческом жанре кино; например, «Космический одиссея 2001». В данной статье используется широкое понимание фантазии фильма, которая позволяет дать более полную оценку о предмете. Развитие фантазии фильма во многих отношениях следовало за развитием более динамического сюжета. Однако кино с самого начала обладало большей визуальностью, чем литература. Движущееся изображение воспринято зрителем как подлинное, существующее здесь и теперь, и сенсация зависит от фантастически развернутого действия на экране. Это свойство восприятия зрителем кино взято для возникновения специальных эффектов.

Фильм-катастрофа

Фильм-катастрофа – фильм, где герои имеют отношение к несчастному случаю и попытке убежать. Определенная версия триллера. Речь может пойти как о естественном несчастном случае (торнадо, землетрясение, извержение вулкана, и т.д.) так и о *technogenic* несчастном случае (авария самолета, например).

Фэнтези

Фэнтези (от английской фантазии – "воображения") – вид фантастической литературы, основанной на использовании

мифологических и фантастических выдумках. В современном виде было произведено в начале столетия ОБМАНА-ТН Продукт фантазии напоминает роман *istoriko*-приключения, где действие происходит в изобретенном мире рядом с реальным Средневековьем, где герои оказываются перед сверхъестественными явлениями и существами. Часто фантазия построена на основе замысла архетипических. В отличие от научной фантастики, фантазия не стремится объяснить мир, в котором есть действие, с точки зрения науки. Этот мир существует в форме определенного предположения (чаще, объясняет нам, есть ли в нашей действительности вообще похожее, является ли это параллельным миром, или другая планета), и ее физические законы отличаются от фактов нашего мира. В таком мире может быть реальным существование богов, колдовства, мифические существа (драконы, гномы, тролли), призраки и любые другие фантастические сущности. В то же самое время, основное различие "чудес" фантазии от их фантастических аналогов – что они – норма описанного мира и управляют этим, является системой, как законы о природе. Сегодня фантазия – также жанр в кино, живописи, компьютере и настольных играх. Подобная универсальность жанра особенно отличает китайскую фантазию с элементами восточных боевых спортивных состязаний.

Ужасы

Фильм ужасов (в просторечии ужастик; англ. фильм ужасов, кино ужаса) – жанр художественного фильма. К фильмам ужасов относят фильмы, которые призваны напугать зрителя, вселить чувство тревоги и страха, создать напряжённую атмосферу ужаса или мучительного ожидания чего-либо ужасного – т.е. эффект «саспенс» (от англ. приостановка — неопределённость).

Эротический фильм

Эротический фильм – жанр кинематографа. Фильмы этого жанра направлены на то, чтобы вызвать у зрителя сексуальное возбуждение и эротические фантазии. Несовершеннолетние на сеансы не допускаются.

МОЛОДІЖНА СУБКУЛЬТУРА – НЕВІД’ЄМНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ

Поняття “субкультури”

Поняття “субкультури” як наукового терміну є досить широким та багатоскладовим. За даними новітнього філософського словника “субкультура”

– це система норм та цінностей, що відрізняє групу від більшості суспільства. Сучасне суспільство, яке базується на розділі труда та соціальної стратифікації, представляє собою систему багатоподібних напрямних субкультур. Поняття “субкультури” включає в себе також :

1) сукупність деяких негативно інтерпретованих норм та цінностей традиційної культури, що функціонують як культура злочинного прошарку суспільства,

2) особлива форма організації людей (частіше всього молоді) - автономне цілісне утворення усередині панівної культури, яке визначає стиль життя та мислення її носіїв та відрізняється своїми звичаями, нормами та комплексами цінностей,

3) трансформована професійним мисленням система цінностей традиційної культури, що отримала своєрідне світоглядне забарвлення (професійні “с”).

За способом виникнення розрізняють субкультури, що утворились як позитивна реакція на соціальні та культурні потреби суспільства, та субкультури, які являються негативною реакцією на існуючу соціальну структуру і панівну в суспільстві культуру. Взагалі сучасні субкультури являються специфічним способом диференціації розвинених національних та регіональних культур, в яких поряд з основною класичною традицією існують своєрідні культури утворення, що виникають на генетичній основі провідної культурної традиції, але по формі та змісту відрізняються від неї.

Молодіжна субкультура являється одним з багатьох видів субкультур. Молодь створює свій жаргонний язык, моду, музику та моральний клімат. Особливості цієї субкультури пояснюються, з одного боку – надлишком життєвої енергії, а з іншого – відсутністю у більшості молодих людей економічної та соціальної самостійності. І тому для такої людини спосіб знаходження свого місця у молодіжному угрупованні є способом самоствердження та самореалізації себе в суспільстві.

Молодіжна естрадна музика як яскравий приклад сучасного шоу-бізнесу

Одним з проявів молодіжної субкультури являється тотальне захоплення естрадною музикою, яка нараховує безліч стилів та працюючих в них виконавців. Серед естрадної творчості минулого та сучасності кожна людина може знайти для себе ту музику, яка більш всього відповідає її естетичним потребам.

Творча діяльність сучасних відомих естрадних виконавців тісно пов’язана з комерційною структурою шоу-бізнесу, яка відображає рівень монополізації естрадної музики. Складовим цієї структури являються: індустрія виготовлення CD та касет, комерційне телебачення, радіомовлення, організація гастролей

виконавців, система концертних залів, рекламні агентства і органи преси, що відають популяризацією естрадної музики. Також в цю структуру входять фестивалі, клуби та дискотеки, фан-клуби зірок, магазини, де продаються CD та аудіо- та відеокасети, тощо.

Успіх виконавців у публіки залежить від багатьох факторів: музики та текстів створених композицій, голосових та артистичних даних виконавця, його професійних вмінь та сценічного іміджу – уявного образу, що складається у свідомості публіки щодо конкретного виконавця чи групи.

Імідж створюється спеціально або мимоволі самим музикантом або його продюсером – людиною, яка здійснює технічне та фінансове керування процесом створення естрадного музичного проекту. Такими проектами можуть бути: звукозапис пісні, альбому, створення групи виконавців, тощо.

Провідним жанром естрадної музики є пісня – жанр, розвиток якого налічує багатовікову історію у різних країнах світу.

Технологія створення сучасної естрадної пісні та її “розкрутка” являються дуже дорогим і комплексним комерційним проектом, реалізація якого починається із вкладення в даний проект певної суми грошей. Для цього виконавець або продюсер повинен знайти спонсора (людину, яка захоче вкласти гроші у цей проект). Це стосується конкретного уже існуючого виконавця. Способи пошуку виконавців можуть бути різними, але з них зараз найбільш розповсюдженим являється кастинг – конкурсний відбір виконавця, або декількох виконавців (для групи). Кастинг організується продюсерами проекту, і під час його проведення знаходять потрібних артистів. Наприклад, таким чином створились групи “Стрелки” і “Тату” (рос. назви).

Опис самого процесу створення наданий у конспекті уроку музики для 6-го (7-го) класу (див. додаток). Коли цей процес завершено, наступним дуже важливим етапом роботи є перетворення вже готової пісні в шлягер. До цього мають відношення:

- 1) ратифікування – трансляція проекту у великій кількості у засобах масової інформації (по радіо та телебаченню);
- 2) випуск звукозаписаних пісенних збірників, до яких входить ця пісня;
- 3) популяризація в Інтернеті та у пресі;
- 4) випуск сувенірної продукції, яка рекламує даний проект.

Коли музичний проект розкручений, починається концертна діяльність виконавця чи групи на великих концертних майданах, в клубах, дискотеках та різних рекламних акціях. Виконавець та продюсер отримують гроші згідно контракту, укладеному на початку роботи над проектом.

Кожний сучасний музичний проект розраховано на певну аудиторію – вікові, психологічні та естетичні потреби якої враховуються при плануванні та

розробці проекту. Ця особливість стосується також і різних стильових напрямів і течій естрадної музики.

Провідні стилі сучасної естрадної музики

Поп-музика – у сучасному розумінні це галузь легкої розважальної музики, найбільш загальними ознаками якої являються простота сприймання, демократичність, тяжіння до актуальності проблематики у віршованих текстах пісень, стандартизованість музично-поетичної мови. В області поп-музики працюють безліч західних, російських та українських виконавців (наприклад Мадонна, Уїтні Х'юстон, Тоні Брекстон (зах.), Андрій Губін, Діана Гурцкая, “Отпетые мошенники” (рос.), Олександр Пономарьов, Ані Лорак, Наталя Могілевська (укр.) та багато інших.). Галузь поп-музики в свою чергу, вміщує в себе рок-музику та диско-музику (танцювальну).

Рок-музика сформувалась у Великобританії та США на рубежі 50-60 рр. ХХ століття. Великого значення набула у творчості груп “Бітлз”, “Ролінг Стоунз” та інших. Її важливими ознаками являються: опора на блюзові композиційні структури та звукоряди, короткі поспівки, гіпертрофія метроритму (з акцентом на парних долях такту), застосування електричного та електронного утворення та підсилення звуку, підвищена експресія вокального та інструментального інтонування. Рок-музика представляє собою складний конгломерат течій, що відрізняються за музичними та немусичними ознаками: належності до різних соціально-культурних рухів (наприклад “панк-рок”, альтернативний рок), вікової орієнтації (рок для підлітків, рок для дорослих), динамічної інтенсивності (“важкий рок”, “м'який рок”), місцем в системі художньої культури (комерційний “поп-рок”, елітарний “рок-авангард”), тощо. Видатних рок-музикантів та груп дуже багато, але серед сучасних російських та українських виконавців, що подобаються молоді, хочеться відзначити Земфіру (рос.), та “Океан Ельзи” (укр.).

Реп (англ. жаргонне, гар - стрекотіти) - специфічний вокально-виконавчий стиль поп-музики та рок-музики, що виник у афро-американській вокальній музиці та із скоромовки диск-жокеїв. Представляє собою сольну чи групову ритмізовану речитацію (яка інтонується або не інтонується) чи промовляння текстів пісень (чи відокремлених строф).

Хіп-хоп – вільний стиль сучасної естрадної музики. Хіп-хоп культура на Україні та в Росії не відрізняються від американської та європейської. Вона включає в себе брейк-данс (сучасний танцювальний стиль), музику, графіті, екстрім-спорт та моду. Музика цього стилю включає в себе елементи багатьох інших напрямків (наприклад соул, ритм-енд-блюз, джангл, реп та багато інших). Окрім того хіп-хоп ділиться на статуси (на які розподіляються представники музичного хіп-хопу:

Кордони стильових визначень та відношень тої чи іншої групи до стилю реп чи хіп-хоп досить умовні.

Ці обидва стилі ще не вивчені у музикознавчих вітчизняних працях, тому не дивно, що іноді у друкованих виданнях спостерігаються розбіжності щодо того, в якому з цих стилів працює виконавець чи група.

Суперечності в оцінках виникають і у представників цієї “продвинутої” (рос.) культури - простих слухачів та ді-джеїв.

Одними з яскравих представників стилю хіп-хоп, що знайшов відображення у вітчизняній естраді є група “Танок на майдані Конго”. А в Росії це “Дискотека Аварія”.

Класифікація молодіжних субкультур

- романтико-ескапітські субкультури (хіпі, толкієністи, байкери .)
- гедоністично-розважальні (мажори, рейвери, репери .)
- кримінальні (гопники, скінхеди .)
- анархо-нігілістичні (панки та інші).

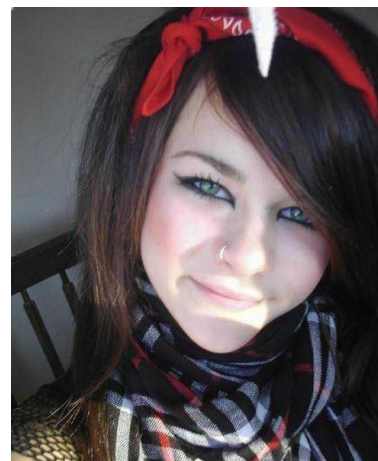
Брейк

Хіпі

Емо

Растамани

Готи

Панки

Металісти

Гопники

Скінхеди

Молодіжні естрадні групи, що є “культовими” для підлітків

Звичайно перед початком опису діяльності груп треба підкреслити, що місцем популяризації їх пісень також є дискотека – улюблена танцювально-розважальне зібрання молоді. Програма дискотеки складається з хітів популярної музики та комп’ютерних ритмічних безтекстових композицій, в музиці яких переважають специфічні неприродні тембри (така музика

називається “дискотечною”, а молодь та підлітки іменують її “кислотою”). Проводить дискотеку ді-джей – людина, яка чередує різні композиції та незаметно переводить їх одну в іншу. Ді-джеї працюють у нічних клубах, а буває і на великому майдані, де проводиться дискотека.

Дискотеки бувають і у школах. Вони організуються як загальношкільні (де присутні середні та старші класи), так і обмежені рамками одного класу. Проводження шкільних дискотек (наприклад, з приводу якогось свята) завжди викликає серед учнів бурну схвальну реакцію, тому що це є способом продемонструвати себе у красивому вбранні, показати свої танцювальні вміння та гарно відпочити.

Серед молодіжних естрадних груп особливою популярністю у підлітків користуються: “Руки вверх”, “Тату”, “Дискотека Авария”(усі вони являються представниками російської естради).

Коротка історія створення груп .

“Руки вверх”

Склад групи: Сергій Жуков (вокал); Олексій Потехін (музичний супровід)

Вони познайомились у 1993 році у Самарі, де обидва працювали на радіостанції “Європа плюс Самара”, і вирішили створити групу. Спочатку робили спроби у різних стилях. Працюючи на весіллях та в клубах, в процесі роботи з публікою визначили для себе формулу ідеального хіту. Потім учасники групи вирішили їхати до Москви, щоб знайти професійну музичну студію та записати на ній свої роботи. Після багатьох труднощів на шляху до московського естрадного Олімпу їм пощастило, вони знайшли продюсера Андрія Малікова, і з того моменту почалась “розкрутка”.

Назва “Руки вверх” має дискотечне походження. В знак привітання ді-джея та у особливі кульмінаційні моменти дискотеки люди піднімають руки вгору - це є для ді-джея нагородою за його працю.

Група випустила вісім альбомів, з яких найяскравішими хітами являються: “Крошка моя”, “Чужие губы”, “Лишь о тебе мечтаю ...”, “Ну где же вы, девчонки...”, “Ай-яй-яй”, “18 мне уже”. (рос.)

“Тату”

Склад групи: Олена Катіна (вокал); Юлія Волкова (вокал)

Група створена на початку 2000 року сценаристом та режисером Іваном Шаповаловим, який нині виступає продюсером колективу. Учасниць проекту відібрали з п’ятисот претенденток на кастингу, який проходив на кіностудії “Мосфільм”. Найбільш “альтернативною” особливістю проекту “Тату” являється відверто сексуальний імідж групи. У змісті пісень, відеокліпах та

Інтернеті дівчата представляють собою зразок сучасної лезбійської пари, а чи так воно насправді - слухачам невідомо.

Цей проект є яскравим прикладом дорогої та інтенсивної “розкрутки”, а доказом є те, що альбом “Тату” “200 по встречной” (рос.) розійшовся мільйонним тиражем.

Хіти: “Я сошла с ума”, “30 минут”, “Нас не догонят” (рос.)

“Дискотека Авария”

Склад групи: Микола Тимофеев; Олексій Рижов; Олексій Серов.

Раніше у складі був і Олег Жуков, але він помер від раку 9 лютого 2002 року. З його смертю група понесла тяжку втрату, але розпадатись вони не збираються.

Микола Тимофеев та Олексій Рижов знайомі і працюють разом вже більше десяти років - з 1988 року. З 1991 до них приєднався Олег Жуков, а з 1996 - Олексій Серов. Назва “Дискотека Авария” (рос.) з’явилась внаслідок того, що хлопці організували молодіжний вечір клубі, який був у аварійному стані. Хлопці постійно та наполегливо працювали - проводили дискотеки, приймали участь у концертах та постійно створювали нові композиції.

У 1997 р. учасники “Аварии” (рос.) познайомились з продюсером Петром Волковим та невдовзі після цього переїхали до Москви. У музичних композиціях групи є як і оригінальні, так і ремікси на пісні відомих естрадних виконавців. Тексти, музику та аранжировку створює один із засновників групи - Олексій Рижов.

Найяскравіші хіти: “Пей пиво”, “Некуда деваться”, “Новогодняя”, “Disco Superstar”.

Вищеназвані групи являються “культовими” для підліткової аудиторії, і тому автор роботи спробує визначити деякі загальні особливості їх музичної творчості, що забезпечує цей успіх.

1) Дані групи працюють у популярних стилях: (поп) дискотечно - “попсовий” (“Руки вверх”, “Тату”) та хіп-хоп (“Дискотека Авария”).

2) Сексуальна тематика пісень:

а) любовно-сексуальна (“Руки вверх”),

б) агресивно-сексуальна (“Тату”),

в) розважально-гумористична з сексуальним нахилом (“Дискотека Авария”).

3) Тексти пісень – у багатьох з них використовується молодіжно-підлітковий сленг (іноді з натяком на нецензурні вислови).

4) Музика легкодоступна для сприймання та яскрава завдяки професійно зробленим фонограмам та досить приємним тембрам голосів виконавців.

5) Рівень “розкрутки” цих груп достатньо високий – пісні завжди на слуху, а кліпи постійно транслюються на музичних каналах телебачення.

У спілкуванні з підлітками на теми естрадної молодіжної субкультури вчитель повинен бути особливо уважним та обережним в особистих оцінках діяльності груп та виконавців. Треба підкреслювати позитивне (наприклад, професіоналізм виконавців та їх прагнення проявити себе в естрадній музиці), та обминати негативне, а якщо це неможливо – спробувати у м’якій формі висловити свою думку, але не вдаватись до моралістики.

Вікові особливості психо-фізіологічного розвитку підлітків.

Кожний віковий період психо-фізіологічного розвитку людини має свої характерні особливості, врахування яких дає вчителю змогу досягти найкращих результатів у своїй професійній діяльності. Особливо це стосується роботи з учнями підліткового віку, тому що підлітковий період є складним і протирічливим етапом розвитку людини.

Це період складних анатомо-фізіологічних змін в організмі дитини. Зміни в ендокринній системі пов’язані з посиленням дії статевих залоз і статевим дозріванням, яке у дівчат починається у 11–12 років, а у хлопців приблизно на 1,5 роки пізніше. Спостерігається дисгармонія між ростом кістяка в довжину і розвитком мускулатури, що відстає від нього – тому рухи підлітка бувають незграбними, а напруження органів руху викликають больові відчуття. Також існує невідповідність у розвитку органів серцево–судинної системи – серце росте швидше, ніж судини, і це ускладнює кровообіг і прискорює фізичну та розумову стомлюваність.

Все вищезгадане має відображення у психічній діяльності підлітка. Спостерігаються часті зміни у настроях та ступені урівноваженості. Для поведінки підлітків характерно: негативізм, дратівливість, упертість, відчуженість, заглибленість у власні переживання, тощо.

Підлітковий період є складним і з боку формування особистості, адже він є перехідним від незрілості до зрілості.

Процес розвитку особистості підлітка характеризується визначеними психологічними закономірностями.

За І. Бехом, їм властиве почуття дорослості, показниками якого являються:

- 1) потреба, щоб оточуючі ставились до нього як до дорослого;
- 2) прагнення до самостійності і бажання захистити деякі сфери свого життя від втручання дорослих (наприклад, взаємини з однолітками. Заняття у вільний час, танці);
- 3) наявність власної лінії поведінки (не зважаючи на незгоду дорослих чи товаришів).

Також їм властива тенденція до дорослості – прагнення бути і вважатись дорослими. Ця тенденція, як і почуття дорослості, проявляється у тому, що підлітки претендують на нові права у відносинах з дорослими і товаришами, копіюють різні сторони поведінки і зовнішнього вигляду дорослих, бажають, щоб оточуючі визнали той факт, що вони вже не маленькі.

Почуття дорослості і тенденція до дорослості виникають за протилежних умов: з одного боку – за авторитарної системи виховання, а з іншого – за умов значної свободи та самостійності. Взагалі дорослість формується у практиці стосунків з оточуючими, що побудована за зразком стосунків дорослих, та відбувається в діяльності, у якій підліток орієнтується на зразки та еталони дорослих. Прагнення до дорослості відображається у бажанні бути самостійним у всьому: в навчанні, праці, виборі друзів та дозвіллі. Підліток хоче сам приймати важливі рішення та активно відстоює свою позицію.

Одним з провідних моментів розвитку підлітка являється формування самосвідомості та самооцінки. Це виявляється у виникненні інтересу до самого себе, у зіставленні себе з іншими людьми та у самовихованні, стимулом до якого є критичне ставлення до себе. Зростання інтересу до оточуючих людей та їх морально-естетичних якостей приводить до формування морально-естетичних ідеалів, які найчастіше (особливо у молодшому підлітковому віці) обираються безпосередньо, за першим яскравим враженням, справленим на підлітка конкретною людиною.

Під впливом цього враження підліток намагається у всьому наслідувати своєму кумирові. В процесі особистісного зростання ці ідеали або втрачають свою цінність, або навпаки – стають більш стійкими в залежності від того, наскільки змінюється або укріплюється світоглядна позиція підлітка.

Такими ідеалами можуть бути видатні історичні особистості, діячі культури та мистецтва, герої літературних творів чи улюблених фільмів, або, навіть ті люди, з якими підліток безпосередньо спілкується (наприклад, старший товариш або ровесник). Цей ідеальний образ стає критерієм, за яким підліток оцінює себе та інших людей, та являється регулятором його власної поведінки.

Провідним фактором самоутвердження підлітка є усвідомлення своєї ролі у двох існуючих системах взаємовідносин з оточуючими – ровесниками та дорослими. У кожній з цих систем підліток виявляє себе по різному.

Взаємини з дорослими характеризуються складним протиріччям внутрішньої позиції підлітка – прагнення до самостійності поєднується з тривогою, що він не впорається з новими завданнями, які поставлені перед ним. У цьому йому потрібна підтримка дорослого, але відкрито визнати це він не хоче. В даних відносинах підліток шукає прийнятне для нього співвідношення піклування і власної незалежності.

Зважаючи на це, дорослий повинен бачити і поважати в дитині особистість, але зберігати при цьому позицію ведучого. Зміна ставлення дорослого до підлітка має попереджувати вимоги підлітка, а не бути лише відповіддю на них. В останньому випадку дитина сама почне ламати рамки незадовольняючих її стосунків, і це може призвести до конфліктної ситуації. На жаль, нерозуміння є типовою особливістю взаємин підлітків з дорослими, і як наслідок цього виникають часті конфлікти з приводу як повсякденних звичок (одяг, макіяж, час відсутності вдома, тощо), так і з приводів шкільного життя та особистісних принципів та норм.

Емансипація від влади дорослих проявляється у заміщенні їх ролі групою однолітків, що являється феноменом з точки зору впливу оточуючих на дану особистість. Нестримний потяг до спілкування, до колективу, до спільних діяльності та дозвілля являються причинами об'єднання підлітків у групи і сумісної діяльності у цих групах. Спрямованість таких груп лякає і вчителів, і батьків, тому що умовити підлітка оставити групу буває дуже важко.

У підлітковий період людина більш відчуває необхідність мати друга. Спостерігається підвищення інтересу до ровесника, як до людини з певними внутрішніми якостями. В процесі спілкування з однолітками підліток вибирає друзів за схожістю поглядів на життя, та чітко усвідомлює різницю між товаришем і другом, якому можна довіритись.

Надзвичайно важливим моментом особистісного та фізичного розвитку підлітка являються його взаємовідносини з представниками протилежної статі. В цей період у людини з'являється гостра потреба в еротичному партнері. Інтенсивність цієї потреби виявляється не через природну необхідність, а скоріше через бажання відволікти себе від тривалої напруги в процесі ствердження себе як дорослої людини. Еротичний партнер може доповнити розвиток, але не є його метою. Реалізація сексуальної потреби відбувається по різному. У деяких підлітків вона обмежується переглядом кіно- та відеофільмів, де в основі сюжетів лежать статеві взаємовідносини між людьми, інтересом до художньої та бестселерної літератури та періодичних підліткових видань типу журналів "Cool", "Cool girl" та інших, грою у комп'ютерні ігри, переглядом порносайтів Інтернету, тощо.

Але, на жаль, є підлітки, котрі вступають в інтимні міжстатеві зв'язки, та ще при цьому не завжди дбаючи про гармонію почуттів. Шукаючи доступного сексуального задоволення, вони не усвідомлюють, до яких наслідків може призвести ця нерозважливість та необачність. Ці наслідки можуть бути як психологічними (наприклад, утворення комплексу неповноцінності себе як особистості та статевої одиниці), так і фізичними, – пов'язаними зі здоров'ям (венеричні хвороби та небажана вагітність у дівчат).

Створення такої ситуації у сучасних міжстатевих стосунках підлітків пояснюється негативним впливом вулиці та засобів масової інформації на формування моральних цінностей ще не зрілої особистості.

Зважаючи на це, батьки і вихователі повинні намагатись керувати цим процесом та спрямувати його у потрібне русло.

Навчальна діяльність підлітка також, як і особистісне спілкування, являється провідним типом його діяльності. Її результативність значною мірою залежить від того, які взаємовідносини склались у підлітка з вчителями та однокласниками. Оволодіння знаннями та вміння їх примінити на ділі має безпосередній вплив на ставлення підлітка до товаришів, на його соціальний статус у групі однолітків, на визнання його досягнень учителями. Намагаючись утвердитися у класному колективі, підліток прагне розширити свій кругозір і розвивати інтелект, тому що інформованість та вміння відстояти свою думку значно підвищують його самооцінку та сприяють його самоствердженню у шкільному середовищі.

У підлітків із завищеною самооцінкою дуже яскраво помітна така вада характеру, як негативізм, тобто протидія усякому зовнішньому втручання у своє життя. У поєднанні з почуттям дорослості негативізм часто виявляється у таких проявах підліткової поведінки, як словесна грубість, розбещеність, тютюнопаління, вживання спиртних напоїв та наркотиків, гра в азартні ігри, схильність до суїциду, тощо. Таких підлітків називають “важкими”, а їх виховання потребує індивідуального психолого-педагогічного підходу з боку дорослих. Зважаючи на розміри цієї ситуації у сучасному суспільстві, у багатьох школах з підлітками працюють психологи, існують різні молодіжні соціальні служби типу “Телефону довіри”, і це допомагає знизити вражаючі показники морального розкладання підлітків.

Працюючи з учнями цієї вікової групи, сучасний вчитель повинен постійно удосконалювати свою педагогічну майстерність, бути в курсі останніх педагогічних інновацій, та пам'ятати, що підліткова аудиторія надзвичайно вимоглива до його професійних та особистих якостей.

ПІСЛЯМОВА

Шановні друзі!

Мистецтво – особливий світ думок, відчуттів і поривань, що втілюється в русі пензля, застиглій музиці скульптора, ритмі поезії, жесті актора, кадри кінофільму...

Художня культура світу – багатоколірна й багатозвучна. Це відкрита площина, у якій кожна країна Європи, Арабомусульманського, Африканського, Індійського, Далекосхідного, Американського культурних регіонів відчувається гармонійно й самобутньо.

Твори мистецтва розкривають велич культових споруд, духовну енергетику іконопису, неповторність пісенної лірики, високий стрій хорового співу, героїку епосу, поетичну мудрість кіно, національний гумор, анімаційні спроби, театральний шарм, що є духом народу, країни, обличчям епохи.

Ви переконалися, що наш регіон світу – Україна – особливий і прекрасний, внесок українського народу до загальнолюдської культурної скарбниці – своєрідний і неповторний, а будь-який крок у світі мистецтва додає людині знань.

Нехай кожен із вас обере для себе із української культурної скарбниці те, що ближче його духовному складові, адже кожна людина має власні смаки і уподобання. Одна захоплюється класичним мистецтвом, іншій до душі сучасна рок-музика. Проте, є в історії мистецтва імена, визначальні для всього подальшого розвитку культури. Без знання цих імен жодна людина не може вважати себе освіченою.

Ця книжка допоможе вам уважно і вдумливо ставитись до мистецьких надбань українського народу, побачити не тільки відмінність, а знайти подібну, чи спільну сутність явищ, іноді навіть невидиму, що лише інтуїтивно вгадується, відчувається. І тоді, пам'ятаючи про своє, рідне, знаючи його і продовжуючи поглиблювати ці знання, ви зможете зрозуміти інше, оцінити його і навчитися жити разом. Жоден народ не повинен мати ілюзії самовдоволення. Роз'єднання душ, призупинення обміну культурними цінностями прирікають на німоту, яка ставить під загрозу ідею братерства людей як природного явища.

Заглиблюючись в історію культури, ми отримуємо можливість зазирнути у власне минуле, відчути снагу до наполегливого самовдосконалення, виявити у своїй душі згадки найдавніших подій. Минуле, справді, розгадує нас теперішніх, і сьогодення неможливе без нього.

Щастя вам!

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. *Акварель и рисунок XIX – начало XX века в собраниях ГТИ.* – М.: Изобразительное искусство, 1988.
2. *Арган Дж. К. История итальянского искусства.* – 2 кн. – М.: Радуга, 1990.
3. *Аронов В.Р. Художник и предметное искусство.* – М.: Советский художник, 1987.
4. *Беда Г.В. Живопись.* – М.: Изобразительное искусство, 1971.
5. *Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Наук.-метод. посібник.* – К.: ІЗМН, 1998.
6. *Богданов А.А. Современное искусство.* – Аентир: Искусство, 1982.
7. *Гребченко В.А., Чорний І.В. Історія світової художньої культури : довідник для школярів та студентів.* – К.: Літера ЛТД, 2009.
8. *Грищенко В.М. Людина і культура: Навч. посібник.* – К.: Либідь, 2000.
9. *Дмитриева Н.А. Краткая история искусств.* – М.: Изобразительное искусство, 1986.
10. *Д'яконова Б., Опилат Н. Ди-джей: культ или мыльный пузырь? // Art Line. - №7-8. – 1999.*
11. *Житомирский Д. Бунт и слепая стихия (в мире поп-музыки) // Искусство и массы в современном буржуазном обществе. Научно-популярное издание.* – М.: Изобразительное искусство, 1989.
12. *Журов А.П. Третьякова Е.М. Гравюра на дереве.* – М.: Изобразительное искусство, 1997.
13. *Зайцев А. Наука о цвете и живопись.* – М.: Изобразительное искусство, 1986.
14. *Звонцов В.М. Шестко В.И. Офорт.* – М.: Изобразительное искусство, 1971.
15. *Казаринова В.И. Красота, вкус, экономика.* – М.: Экономика, 1985.

16. Ковалёв Ф.В. *Золотое сечение в живописи.* – К.: Вища школа, 1982.
17. Литвинов В.В. *Практика современной экспозиции.* – М.: Плакат, 1989.
18. Марченко Е.И. *Вернер Клемке.* – М.: Изобразительное искусство, 1986.
19. *Музыкальный энциклопедический словарь* / Глав. редактор Г.В. Келдыш. – М.: Советская энциклопедия, 1990.
20. Немировский Е.Л. *Мир книги.* – М.: Книга, 1986.
21. *Новейший философский словарь. Научное издание.* – Минск, 1999.
22. Подлияев А.М., Серова О.Ю. *Рисунок.* – М.: Просвещение, 1975.
23. Рибалка О.Я. *Формування моральних цінностей у міжстатевих стосунках підлітків // Постметодика.* – №5-6. – 2001.
24. Розенблюм Е. *Художник в дизайне.* – М.: Искусство, 1974.
25. Рославцев Е.Н. *Живопись Франции XVII-XVIII веков.* – К.: Мистецтво, 1990.
26. Ростовський О.Я. *Методика викладання музики в основній школі: навчально-методичний посібник.* – Тернопіль, 2000.
27. Ростовцев Н.Н. *Учебный рисунок.* – М.: Просвещение, 1985.
28. Сінкевич Н. *Особенности формування морально-ціннісних орієнтацій у дівчат-підлітків // Рідна школа.* – №12. – 2000.
29. *Советская энциклопедия.* – М.: Искусство, 1991.
30. Соколов М.Н. *В зеркале живописи.* – М.: Советский художник, 1986.
31. Соловьёва Б.А. *Искусство рисунка.* – Л.: Искусство, 1989.
32. Степанов Н.Н. *Цвет в интерьере.* – К.: Вища школа, 1985.
33. Фаворский В.А. *Об искусстве, о книге, о гравюре.* – М.: Книга, 1986.
34. Ханус С. *Как научиться...* – Рига: Redakcija Klips, 1992.
35. Хижняк И.А. *Парадоксы рок-музыки: мифы и реальность.* – К.: Изд-во ЦК ЛКСМУ. Молодь, 1989.
36. Хогарт У. *Анализ красоты.* – Л.: Искусство, 1987.

37. *Школа изобразительного искусства в 10-ти выпусках. – М.: Искусство, 1988.*

38. *Шовен Р. Искусство. – М.: „Мир”, 1970.*

39. *Щеглов А. БИС комментариев. Хип-хоп // Неон. - №7. – 2002.*

40. *Эстетика. Словарь. – М.: Искусство, 1989.*

41. *Яшухин А.П. Живопись. – М.: Просвещение, 1985.*

Сайти Интернету за адресами:

www.avariya.ru

www.rukivverh.ru

www.tnmk.com.ua

www.taty.ru

Науково-методичне видання

Лариса Володимирівна Сєрих

**Художня культура України: 9 клас.
Візуальне мистецтво:
архітектура, скульптура, живопис, графіка.
Кіно**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Відповідальний за випуск: І. В. Удовиченко

Підписано до друку 24. 09. 2010 р.
Формат 60 x 48 /16. Папір офс.
Тираж 40. Друк офс. Зам. №1

Лариса Серих – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики виховання, методист образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Сфера наукових інтересів – художня педагогіка, дизайн освіта, паперопластика, естетика, художня культура, кіномистецтво, театральне мистецтво, театралізована діяльність школярів, декоративно-прикладне мистецтво, мистецтвознавство, художня фотографія.